

Rekenkameronderzoek 2023

Gemeente Tytsjerksteradiel

Armoedebeleid

Colofon

De rekenkamers van Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel willen met hun werkzaamheden bijdragen aan de kwaliteit van het lokale bestuur in de gemeenten Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel, aan de transparantie van het gemeentelijke handelen en de versterking van de publieke verantwoording daarover. De rekenkamers doen dat door de doeltreffendheid, de doelmatigheid en de rechtmatigheid van het door de gemeenten gevoerde of te voeren beleid en bestuur te onderzoeken en de gemeenteraden hierover te rapporteren en te adviseren.

De rekenkamers hebben een onafhankelijke positie binnen de gemeenten. Zij bestaan uit externe leden, die geen binding hebben met het gemeentelijke apparaat en een ambtelijk secretaris. Sinds 1 januari 2015 vormen de beide rekenkamers een personele unie met dezelfde leden.

Nadere informatie vindt u op de websites van de gemeenteraden van de beide gemeenten:

- ✓ raad-achtkarspelen.nl
- ✓ raad.t-diel.nl

Samenstelling

- ✓ G.S.H. (Guus) Janssen, voorzitter
- ✓ E.A.M. (Erik) de Swart, lid en vicevoorzitter
- ✓ J.P.M. (Hanneke) Vervoort, lid
- ✓ T. (Tieneke) Clevering, lid
- ✓ R. (Renny) de Vries-Mulder, ambtelijk secretaris rekenkamer Achtkarspelen
- ✓ H. (Hillie) de Koe, ambtelijk secretaris rekenkamer Tytsjerksteradiel

Contact

Rekenkamer Achtkarspelen
Postbus 2
9285 ZV Buitenpost
raadsgriffie@achtkarspelen.nl
0511 - 54 86 98

Rekenkamer Tytsjerksteradiel
Postbus 3
9250 AA Burgum
griffie@t-diel.nl
0511 - 46 09 32

Rekenkamers Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel

Aan de gemeenteraad van Tytsjerksteradiel
Postbus 3
9250 AA Burgum

Burgum, maart 2024

behandeld door: H. de Koe
telefoonnummer: 0511-460808
uw brief van: -
uw kenmerk: -
onderwerp: **Rekenkameronderzoek 2023 naar armoedebeleid Tytsjerksteradiel**

Geachte raadsleden,

Hierbij biedt de rekenkamer van Tytsjerksteradiel u met genoegen het onderzoek naar Armoedebeleid aan. In deze brief nemen we u graag op hoofdlijnen mee in de uitkomsten en aanbevelingen en stippen we nog even kort de aanleiding voor het onderzoek aan. Het onderzoek is onder begeleiding van de Rekenkamer uitgevoerd door een extern onderzoeksbureau, de Parma Groep. Voor de complete bevindingen en de overzichtelijke factsheets verwijzen we u door naar het onderzoeksrapport.

Aanleiding

Ondanks dat Nederland een van de meest welvarende landen van Europa is, leeft een deel van de bevolking in armoede en de verwachting is dat de armoede in de komende jaren verder stijgt. Door de verantwoordelijkheden die gemeenten hebben op het gebied van armoede en armoedebestrijding is dit een belangrijk onderwerp en komt er veel op de gemeente af in de komende periode. Tijdens het jaarlijkse overleg met de raden van beide gemeenten in 2022 kwam naar voren dat er behoefte was aan een onderzoek naar het armoedebeleid van beide gemeenten. Hoe effectief is het huidige beleid geweest en wat betekent dat voor de toekomst waarin de armoedeproblematiek groeit? Dat onderzoek hebben we voor u uitgevoerd.

De belangrijkste conclusies zijn:

De centrale vraag in dit onderzoek was ***“In hoeverre is het armoedebeleid van Tytsjerksteradiel effectief en uitgevoerd conform beleid? Wat betekent dit voor de toekomst, waarin een situatie van stijgende armoede en een groter beroep op gemeentelijke hulp wordt verwacht?”***

Op basis van ons onderzoek kan geconcludeerd worden dat Tytsjerksteradiel geen apart armoedebeleid heeft en er geen specifieke, concrete of meetbare doelen zijn opgesteld. Hierdoor kunnen over de effectiviteit van het beleid slechts beperkte uitspraken gedaan worden. Bij de uitvoer van de armoederegelingen zijn vele partijen, ook uit het maatschappelijk middenveld¹, betrokken en zijn de aanvraagprocedures complex. Voor de inwoner betekent dit dat het moeilijk is om de weg te vinden in de armoederegelingen. Dit geldt zowel voor de toegang tot de regelingen als voor de ondersteuning bij het aanvragen van de regelingen. Voor het bereik van de regelingen geldt dat er groot verschil is in bereik tussen de regelingen, maar de inwoners geven wel aan dat de regelingen waar ze gebruik van maken echt een bijdrage leveren aan het rondkomen.

Voor de toekomst is het van belang te weten dat op dit moment de armoedeproblematiek in Tytsjerksteradiel relatief beperkt is. De groep inwoners in armoede is niet groot, maar de groep mensen met risico op armoede wel en de groep inwoners met schulden neemt al fors toe. Doordat de huidige groep mensen in armoede minder groot is dan het landelijk gemiddelde, krijgt het onderwerp ook niet altijd de aandacht die het wel degelijk nodig heeft en zijn niet alle partijen in het maatschappelijk middenveld even proactief aan het werk. Er is weinig tijd en aandacht voor preventie en vroegsignalering en er worden vooral kortdurende oplossingen geboden. Doordat de groep inwoners met risico op armoede en de groep inwoners met schulden wel aanzienlijk is, is de verwachting dat de gemeente in de nabije toekomst vooral aandacht zal moeten gaan besteden aan de zwaardere casussen, waardoor er minder capaciteit beschikbaar is om aandacht te besteden aan de groep die al wel (behoorlijke) problemen heeft, maar nog niet als zware casus wordt aangemerkt. Hierdoor zal er een groter beroep gedaan moet worden op het maatschappelijk middenveld. Dit vereist intensievere en beter gestructureerde samenwerking. In het licht van de aankomende ontvlechting zal dit voor een uitdagende situatie kunnen zorgen doordat werkprocessen opnieuw ingericht moeten worden en er minder tijd is voor de uitvoering.

Beleidsinhoud - welk beleid voert de gemeente Tytsjerksteradiel met betrekking tot armoede?

- 1.** In Tytsjerksteradiel is er geen apart armoedebeleid. Het is onderdeel van het beleidskader sociaal domein, met uitzondering van schuldhelpverlening. Het beleid is gebaseerd op een financiële analyse en een analyse van de transitie sociaal domein. Er ligt geen doelgroepen-analyse of analyse van problematiek aan ten grondslag en er zijn geen specifieke, concrete of meetbare doelen opgesteld. Daardoor kan het beleid ook niet gemonitord worden.
- 2.** Binnen de taakvelden van het armoedebeleid valt op dat er weinig preventieve instrumenten beschikbaar zijn in de gemeente.

---

¹ Hieronder vallen partijen zoals Humanitas, Kearn, Voedselbank etc.

3. De gemeente heeft geen eigen participatieregelingen maar uitsluitend regelingen die door partijen zoals de Stichting Leergeld, het Volwassenenfonds en het JeugdSportFonds worden aangeboden.

Beleidsuitvoering – hoe is de toegang tot de regelingen georganiseerd, welke partijen zijn betrokken en hoe werken zij samen?

4. Bij de uitvoering van de armoederegelingen zijn veel partijen betrokken. Voor inwoners betekent dit dat er vele loketten zijn en dat dezelfde, complexe informatie op veel plaatsen moet worden aangeleverd via vaak ingewikkelde papieren formulieren. Zowel de toegang tot de regelingen als de ondersteuning bij het aanvragen is versnipperd en maakt het aanvragen van een regeling daarom erg ingewikkeld en belastend voor de inwoner.
5. De samenwerking tussen de gemeente en het maatschappelijk middenveld en tussen verschillende partners onderling loopt niet in alle gevallen soepel. Het is over het algemeen wel duidelijk wie welke taken uitvoert, maar er is in veel gevallen geen sprake van een warme overdracht tussen partijen en er vindt ook niet altijd overleg plaats. Daarnaast krijgt het maatschappelijk middenveld geen kans om mee te denken over de inhoudelijke vraagstukken rondom de uitvoering van het armoedebeleid, bijvoorbeeld door mee te denken over de definitie van een zware casus. Hiermee wordt concreet bedoeld dat men niet samen bespreekt hoe men zich tot elkaar verhoudt en waar welke casus thuishoort.

Beleidseffect – in welke mate worden de doelen geformuleerd in het beleid bereikt?

6. Door het ontbreken van meetbare beleidsdoelen kan er op beleidsniveau niet gerapporteerd worden over effect. Er is wel informatie beschikbaar over bereik van regelingen en daaruit blijkt dat er veel verschil is per regeling. Stichting Leergeld, Kwijtschelding van gemeentelijke belastingen en de Energietoeslag hebben bijvoorbeeld een hoog bereik, maar de KANS regeling, het Jeugdfonds sport, het Volwassenenfonds en de CER hebben een (zeer) laag bereik.
7. De inwoners die hun ervaringen gedeeld hebben, geven aan dat ze in de meeste gevallen net rond kunnen komen en dat de regelingen hier wel substantieel aan bijdragen. Veel mensen kennen het begrip 'minimaregeling' wel, maar kunnen de namen van de regelingen niet noemen. Het niet gebruiken van regelingen komt door het niet kennen van de regelingen, het denken er geen recht op te hebben of moeite hebben met het aanvragen. Als inwoners wel een regeling hebben aangevraagd en ze hebben daarbij contact gehad met de gemeente, zijn zij positief over dit contact.

Toekomstverkenning – wat betekent het voor Tytsjerksteradiel als de armoedeproblematiek toeneemt?

8. De armoedeproblematiek in Tytsjerksteradiel is op dit moment relatief beperkt, maar begint toe te nemen onder andere door een stijging in het aantal inwoners met problematische schulden. Er is in de uitvoering weinig tijd en aandacht voor preventie en vroegsignalering. Daardoor krijgt het onderwerp ook niet altijd de aandacht die deze doelgroep wel degelijk nodig heeft en loopt de gemeente een risico. Als je niet preventief werkt en de problematiek neemt toe, dan ben je er te laat bij en kun je niet meer effectief ingrijpen.

9. Ondanks dat er vanuit nationaal niveau meer aandacht is voor armoede en bestaanszekerheid, is er weinig vertrouwen dat zich dat vertaalt in ruimere regelingen voor mensen in armoede. De verwachting is dat er vooral incidenteel geld wordt vrijgemaakt en dat er regelmatig vanuit de gemeente bijgepast zal moeten worden, ondanks beperkte financiële ruimte van de gemeente.
10. De ontvlechting van beide gemeentes biedt zowel kansen als risico's. Het biedt de kans om beleid te maken toegespitst op de kenmerken van de eigen gemeente. Het risico is dat de eerste jaren, door de ontvlechting en alle taken die daarbij komen kijken, minder tijd is om in te zetten op dit onderwerp, zowel in beleid als in uitvoering. Dit terwijl er juist nu veel zorgwekkende ontwikkelingen en signalen zijn die met prioriteit aangepakt moeten worden, wil je op tijd in kunnen spelen op de behoefte en de problemen van de inwoners.

Aanbevelingen

De rekenkamer komt op basis van het onderzoek tot de volgende aanbevelingen voor de gemeenteraad:

1. Vraag het college specifiek armoedebeleid op te stellen met doelen die concreet en meetbaar zijn en geef het college opdracht hier jaarlijks over te rapporteren aan de raad. Maak hierbij een bewuste keuze welk perspectief je inneemt bij het opstellen van het beleid en de doelen. Hierbij kan de raad kiezen voor een vanuit de mens geredeneerd beleid, waar een doelgroepen- en behoefteanalyse aan ten grondslag ligt of voor een voornamelijk door financiële impulsen gedreven beleid. Zorg hierbij dat de drie belangrijke pijlers (Armoede, Schulden, Preventie) alle een nadrukkelijke plek krijgen in dit beleid. Maak daarbij voor alle drie de pijlers een bewuste keuze over de hoeveelheid en de inhoud van de regelingen die beschikbaar zijn voor de inwoner. Wil de raad hierbij het minimale bieden zodat aan de landelijke richtlijnen wordt voldaan of specifiek maatwerk toepassen met hierbij oog voor de kenmerken die specifiek zijn voor Tytsjerksteradiel?
2. De manier van aanvragen van regelingen en waar dat gedaan kan worden verschilt per regeling en de aanvraagformulieren zijn ingewikkeld. Vraag het college daarom in de uitvoering in te zetten op versimpeling van aanvraagformulieren en -processen. Denk hierbij aan het zowel digitaal als op papier mogelijk maken om aanvragen te doen, aan het bieden van een helder overzicht waar welke regeling aangevraagd kan worden (de recent beschikbaar gekomen voorzieningenwijzer maakt duidelijker welke voorzieningen er zijn, maar maakt het aanvraagproces niet per definitie minder complex). Maar ook aan het op verschillende manieren stimuleren van hulp vragen bij de daarvoor aangewezen partijen, aan het uniformeren van bewijsstukken die nodig zijn voor een aanvraag en aan het faciliteren van een warme overdracht tussen partijen, met als doel het voor de inwoner makkelijker te maken.
3. Vraag het college om bij de uitvoering meer aandacht te hebben voor het bekendmaken van beschikbare regelingen bij de doelgroep, met als doel het bereik te vergroten. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het ondersteunen van de Stichting Leergeld, het Volwassenenfonds en het Jeugdfonds Sport & Cultuur bij het (correct) zichtbaar worden bij nieuwe doelgroepen, onder andere door het inzetten van een vaste contactpersoon voor de fondsen bij de gemeente.

4. Vraag het college om bij de uitvoering aandacht te hebben voor het vergroten van de gemeentelijke regie en het maatschappelijk middenveld te versterken. In het maatschappelijk middenveld zit veel potentie, die zeker gezien de stijgende armoedeproblematiek in de toekomst onmisbaar is. Om dit goed te doen, is het belangrijk dat de gemeente een regierol pakt en zorgt voor een goede afstemming en niet alleen maar informatie ophaalt zoals nu bijvoorbeeld bij de armoedetafels gebeurt. Met als doel beter met elkaar samen te werken en af te stemmen over doorverwijzingen.

Presentatie van het onderzoek

Het onderzoek wordt gepresenteerd in het Iepen Podium op 11 april 2024. De Rekenkamer en de onderzoekers van onderzoeksbureau Parma Groep zijn hierbij aanwezig.

Dankwoord

Wij bedanken de inwoners, vrijwilligers en professionals die op welke wijze dan ook hebben deelgenomen aan dit onderzoek, alsook de ambtelijke organisatie voor hun bijdragen aan dit onderzoek.

Met vriendelijke groet,

namens de Rekenkamer van Tytsjerksteradiel,

Guus Janssen

Voorzitter

Bijlage: Onderzoeksrapport

PARMA GROEP

Armoede in Tytsjerksteradiel

Een onderzoek naar de uitvoering, effectiviteit en toekomstbestendigheid van het armoedebeleid

Colofon

Opdrachtgever	Rekenkamercommissie Tytsjerksteradiel
Auteurs	Avelien Haan en Miranda Domenie
Versie	Eindrapport, maart 2024
Contactgegevens	Parma Groep www.parmagroep.nl info@parmagroep.nl 06-23906680

Inhoudsopgave

1. Armoede in Tytsjerksteradiel.....	3
Leeswijzer.....	4
2. Beleid.....	5
3. Uitvoering.....	8
3.1 Gemeentelijke uitvoerders	8
3.2 Betrokken maatschappelijke partijen	10
3.3 De samenwerking tussen uitvoerders en partners	13
Armoedetafel	14
4. Effecten / doeltreffendheid	15
4.1 Effecten minimaregelingen	15
Bereik minimaregelingen.....	15
Budget en besteding minimaregelingen	16
4.2 Participatieregelingen	17
Bereik Participatieregelingen.....	17
Budget en besteding participatieregelingen.....	18
4.3 Beleving inwoners	18
5. Perspectief voor de toekomst.....	21
5.1 Relevante ontwikkelingen	21
5.2 Gevolgen in beeld.....	22
5.3 Knelpunten en kansen voor de toekomst	23
6. Bevindingen armoedebeleid Tytsjerksteradiel	25

6.1 Beleid: wel richting, geen doelen.....	25
6.2 Uitvoering: alles is er, geen prioriteit	25
6.3 Effect: bereik blijft achter	26
6.4 Toekomst: niet klaar voor toename armoede	26
Bijlagen	27
Bijlage 1 Overzicht respondenten	27
Bijlage 2 Geraadpleegde documenten	28
Bijlage 3 Verantwoording telefonische interviews.....	29
Bijlage 4 Normenkader	30
Bijlage 5 Factsheets.....	33

1. Armoede in Tytsjerksteradiel

In 2021 leefde, landelijk gezien, 6,7% van alle particuliere huishoudens minimaal 1 jaar met een inkomen tot 101% van het sociaal minimum (bijstandsniveau). In Fryslân is dit 6,8%, in Tytsjerksteradiel 4,8% en in Achtkarspelen 6,5%. In tabel 1 is een aantal indicatoren van Tytsjerksteradiel opgenomen. Meer indicatoren en een vergelijking met Fryslân en Nederland zijn opgenomen in de factsheets 'Armoede in Tytsjerksteradiel' (factsheet 1.1-1.4).

Tabel 1: Armoede in Tytsjerksteradiel

Tytsjerksteradiel	%	aantal
huishoudens totaal, 2022	100%	13.600
Huishoudens met een bijstandsuitkering (% van huishoudens) - CBS jan - dec 2022	3,4%	460
Inkomen tot 101% (% van huishoudens) - CBS 2021	4,8%	650
Inkomen tot 120% (% van huishoudens) - CBS 2021	9,7%	1.319
Beroepsbevolking met laag onderwijsniveau (per 1.000 inwoners van 15-74 jaar) - CBS 2022	17,1%	
Huishoudens met geregistreerde problematische schulden (% van huishoudens) - CBS november 2023	5,5% ¹	770
Huishoudens met instromer (voor het eerst geregistreerd in 2022) in problematische schulden (% van huishoudens) - CBS november 2023	1,3%	170

¹ het aantal huishoudens op 1-1-2023 bedraagt 13.830

Uit de factsheets en de vergelijking blijkt dat:

- ✿ in Tytsjerksteradiel minder huishoudens in armoede leven dan in de meeste andere Friese gemeenten en dat het aantal huishoudens dat moet rondkomen van een bijstandsuitkering aanzienlijk lager ligt dan het Fries gemiddelde;
- ✿ in Tytsjerksteradiel een relatief groot deel van de beroepsbevolking een laag onderwijsniveau heeft;
- ✿ het aantal huishoudens met geregistreerde schulden in Tytsjerksteradiel lager ligt dan het landelijk gemiddelde, maar dat het aantal huishoudens met geregistreerde schulden in 2022 fors is toegenomen met 170 huishoudens.

De omvang van de groep mensen in armoede is niet groot, maar de groep mensen met risico op armoede wel, bovendien neemt de groep inwoners met schulden fors toe.

Als het gaat om armoede, kiezen gemeenten zelf op welke manier zij het beleid inrichten: soms is integraal beleid sociaal domein, soms is er een beleidsdocument per thema (preventie, armoede, gelijke kansen, schulden). Als het gaat om het voorkomen en bestrijden van armoede, dan kan de inzet van gemeenten ingedeeld worden in de volgende aandachtsgebieden:

- inzet op preventie - het voorkomen dat inwoners door de ondergrens zakken;
- inzet op vroegsignalering - afspraken over het vroeg signaleren van betalingsachterstanden om te voorkomen dat mensen diep in de schulden raken;
- inzet op inkomensondersteuning - regelingen om inwoners met een laag inkomen te ondersteunen door kortingen of tegemoetkomingen, ook wel bekend als minimaregelingen;

- inzet op participatie - regelingen om inwoners te stimuleren om mee te doen in de samenleving;
- inzet op schulddienstverlening - inzet op het regelen, beheersen en saneren van schulden van inwoners.

Als het gaat om deze thema's heeft de gemeente een aantal wettelijke taken (het uitvoeren van de wettelijke regelingen en het bieden van schulddienstverlening). Hoe ruim de regelingen zijn, welke drempels er gelden en hoe veel tijd en aandacht er naar zaken als preventie gaat, zijn lokale keuzes bij het uitvoeren van de regelingen. Buiten de gemeente om zijn er allerlei organisaties die zich inzetten voor het voorkomen en bestrijden van armoede. Deze organisaties werken soms in opdracht van de gemeente, maar zijn ook vaak op eigen initiatief en met eigen middelen aan het werk. De gemeente kan ervoor kiezen deze organisaties te steunen.

Leeswijzer

Het rapport bespreekt eerst wat het beleid is van de gemeente Tytsjerksteradiel over armoede in hoofdstuk 2. Hoofdstuk 3 beschrijft hoe het beleid wordt uitgevoerd. Hoofdstuk 4 analyseert de effecten van het beleid en hoofdstuk 5 bevat een toekomstverkenning. Hoofdstuk 6 beantwoordt de onderzoeksvragen. De bijlagen bevatten de verantwoordingsinformatie, het ingevulde normenkader en factsheets waarop gegevens over de ingezette instrumenten en de uitkomsten van de gesprekken met inwoners te vinden zijn.

2. Beleid

In dit hoofdstuk staan de bevindingen over het beleid van de gemeente Tytsjerksteradiel. De vraag die daarbij hoort is: welk beleid voert de gemeente Tytsjerksteradiel met betrekking tot armoede? Daarbij is aandacht voor de veronderstellingen waarop het beleid is gebaseerd, de kennis over de doelgroep, de integraliteit van het beleid, de geformuleerde doelen en de gekozen instrumenten.

Tot en met 2018 was er bij de gemeente Tytsjerksteradiel een beleidsplan armoedebestrijding, met als titel: Iedereen van waarde. In 2019 is de looptijd van het beleidsplan voorbij en is het opgegaan in het bredere Beleidskader Sociaal Domein Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel 2019-2022 (verder genoemd: het Beleidskader). Hoewel de einddatum voor dit beleid is bereikt, is er nog geen plan voor nieuw beleid en is er ook geen plan voor specifiek armoedebeleid. Naast het beleid sociaal domein is er nog een beleidsplan Integrale Schulddienstverlening 2020-2024 Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel.

In het Beleidskader staat dat gekozen is voor een scenario waarbij de verplichte wettelijke taken worden uitgevoerd en op basis van de samenstelling en problematiek van de bevolking aanvullende maatregelen worden gekozen, dit omdat de gemeentefinanciën krap zijn (kostenbewust uitvoeren van wettelijke taken). Voor het beleid zijn een missie en vijf uitgangspunten geformuleerd, waarbij één van de uitgangspunten activerend armoedebeleid is.

Minima worden waar mogelijk gemotiveerd om hun situatie van armoede te doorbreken. De ondersteuning moet erop gericht zijn dat financiële problemen geen belemmering zijn om te werken of op een andere manier te participeren.

Bron: Beleidskader Sociaal Domein, p.5

Dat is voor Tytsjerksteradiel een koerswijziging, in het oude beleid was de overtuiging dat je zoveel mogelijk automatisch moet verstrekken, maar dat mag nu niet meer. Armoede is geen groot onderwerp in Tytsjerksteradiel, niet bij ambtenaren en niet bij raadsleden. De regelingen worden uitgevoerd, dat krijgt aandacht, maar het is geen regelmatig onderwerp van gesprek.

Aan het beleid ligt vooral een financiële analyse van verschillende regelingen en taken ten grondslag, met daarbij inzicht in de keuzeruimte voor de mogelijke aanpassing van de regelingen tegen meer of minder kosten. Er ligt geen uitgebreide analyse van de samenstelling/kenmerken van de inwoners of de verschillende doelgroepen aan het beleid ten grondslag. Door het hele document heen wordt af en toe verwezen naar demografische ontwikkelingen of typerende kenmerken van de inwoners van beide gemeenten. Maar: het is geen systematische analyse en de informatie over de doelgroep is niet bepalend voor de in het beleid gemaakte keuzes. Uit de tool 'Geldfit' kunnen beleidsmedewerkers ook informatie over de doelgroep halen, maar dat is nog niet vertaald naar beleid.

In het Beleidskader zijn vier meer algemene doelen en vijf principes voor de werkwijze geformuleerd. De doelen gaan niet specifiek over armoede:

1. Inwoners zijn fysiek en mentaal zo gezond mogelijk;

2. Inwoners hebben financiële rust en passend werk, dan wel een zinvolle bezigheid;
3. Inwoners zijn weerbaar in een veilige omgeving;
4. In ons gebied is de leefbaarheid behouden en versterkt.

Doel twee sluit aan bij het activerende armoedebeleid. De principes voor de werkwijze in het sociaal domein staan als volgt omschreven: de werkwijze kenmerkt zich van werken vóór naar werken mét de inwoner, preventief, integraal, kostenbewust en datagestuurd. Deze begrippen worden kort beschreven, maar niet uitgebreid uitgewerkt, soms wordt een instrument of werkafpraak benoemd. Bij *integraal* staat bijvoorbeeld dat er vanaf het begin intern en extern integraal samengewerkt gaat worden, dat er minder controle momenten komen en er kennis wordt gedeeld, en dat het instrument customer journey daarbij kan helpen. Bij *preventief* staat dat het niet meer gaat om het meten van de inzet maar het resultaat en dat er wordt gewerkt vanuit de bedoeling.

Het beleid is uitgewerkt in verordeningen en beleidsregels, die allemaal up to date zijn. Tabel 2 biedt een overzicht van de instrumenten die een rol spelen in het armoedebeleid van de gemeente, geordend naar doel van het instrument. In de afgelopen jaren is een aantal regelingen versoberd vanuit financiële overwegingen. In de factsheets (bijlage factsheets 2.1-2.9) staat voor iedere regeling wat het inhoudt en hoe de kosten/aanvragen zich hebben ontwikkeld. Daarbij geldt dat de gemeente zelf geen participatieregelingen heeft: de regelingen die beschikbaar zijn voor de inwoners zijn regionale en landelijke organisaties waar de gemeente naar verwijst. In de gemeente zijn meerdere organisaties actief die de inwoners ondersteunen bij het aanvragen van regelingen (in ieder geval Humanitas en Kearn) of andere

voorzieningen bieden (Voedselbank). In het volgende hoofdstuk staat vermeld welke partijen allemaal actief zijn rond armoede.

Tabel 2: Armoede instrumenten in Tytsjerksteradiel

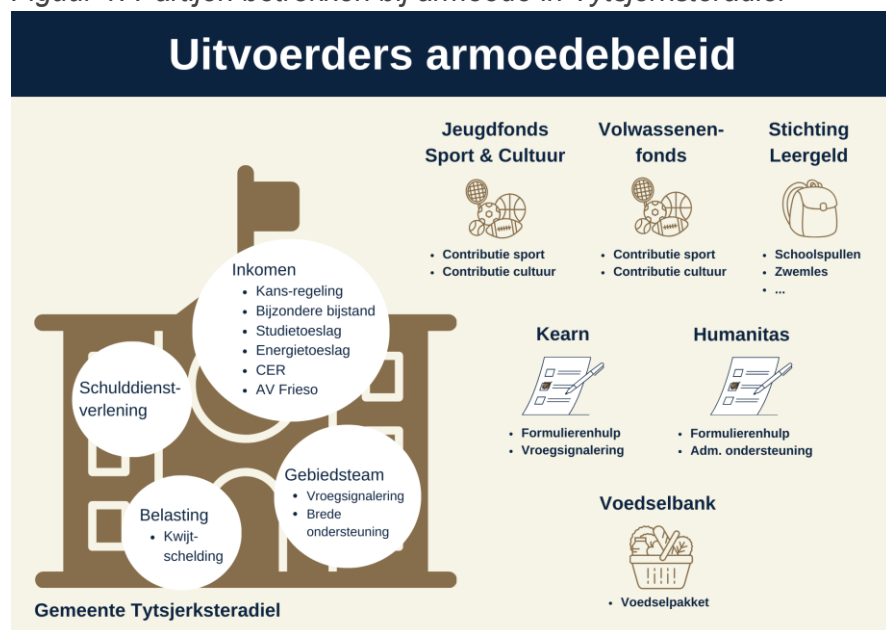
Doel	Ingezet instrument
Preventie (brede inzet op het voorkomen van sociaal-maatschappelijke problematiek)	<ul style="list-style-type: none"> ● De tool Geldfit is online beschikbaar ● Aanspreekpunt voor scholen in het gebiedsteam ● Voorzieningswijzer ● Inloopbijeenvolgen In ontwikkeling: Communicatiematrix
Vroegsignalering (gericht op het voorkomen van problematische schulden)	Werkproces voor vroegsignalering – Amargi en gebiedsteams
Minimaregelingen (gericht op financiële ondersteuning)	<ul style="list-style-type: none"> ● Individuele bijzondere bijstand ● Individuele inkomensvoorslag ● Individuele studietoelage ● Compensatie Eigen Risico ● Collectieve ziektekostenverzekering (AV-Frieso) ● Tegemoetkoming kinderopvangkosten (o.b.v. Participatiewet of Sociaal Medische indicatie) ● Kwijtschelding gemeentelijke belasting ● Energietoelage
Participatieregeling (gericht op meedoen in de samenleving)	<ul style="list-style-type: none"> ● Volwassenen Fonds (voor sport en cultuur) ● Jeugdfonds sport en cultuur ● Stichting Leergeld

Schulddienstverlening (ondersteunen van inwoners met schulden)	De instrumenten hiervoor zijn geen onderdeel van het onderzoek. De gemeenten Tytsjerksteradiel en Achtkarspelen hebben hiervoor een apart beleidsdocument.
--	--

3. Uitvoering

In dit hoofdstuk staan de bevindingen over de uitvoering. Daarbij gaat het om drie onderdelen: de toegang, de uitvoering en de samenwerking tussen alle betrokken partijen. In figuur 1 staan alle partijen die de inwoner in armoede kan tegenkomen. Het gaat daarbij zowel om uitvoerders vanuit de gemeente, uitvoering door maatschappelijke organisaties met een opdracht vanuit de gemeente, als partijen die op eigen initiatief en soms met steun van de gemeente actief zijn voor inwoners met armoede.

Figuur 1: Partijen betrokken bij armoede in Tytsjerksteradiel

Dit hoofdstuk beschrijft de gemeentelijke partijen betrokken bij toegang en uitvoering in de praktijk (paragraaf 3.1), daarna de maatschappelijke partijen (paragraaf 3.2) en tenslotte de manier waarop de partijen samenwerken (paragraaf 3.3).

3.1 Gemeentelijke uitvoerders

Inkomensconsulenten

De inkomensconsulenten van het team Verstrekkingen en voorzieningen van de werkmaatschappij voeren de minimaregelingen uit. Digitaal aanvragen is voor de meeste regelingen nog niet mogelijk.² Van alle aanvragen wordt een papieren dossier met de bijlagen bewaard. De beschikkingen en de achterliggende rapportages die door de inkomensconsulenten worden opgesteld, staan wel in een digitaal systeem opgenomen. Bijzondere bijstand en Compensatie Eigen Risico kan op hetzelfde formulier worden aangevraagd. Voor elke overige inkomensregeling is een apart formulier. De formulieren zijn complex en hebben elk een eigen opmaak. Bijlagen die voor meerdere regelingen nodig zijn, moeten meerdere keren worden ingeleverd, tenzij meerdere regelingen tegelijkertijd worden aangevraagd. Verwijzing naar ondersteuning ontbreekt op de formulieren. Voor bijstandsgerechtigden is voor sommige regelingen een verkort formulier beschikbaar, omdat bepaalde gegevens al in het systeem staan.

Er is aandacht voor het uitvoeren van de regelingen conform de bedoeling. Uitgangspunten zijn de omgekeerde toets (doen wat

² Alleen de individuele inkomensvoetbedrag kan met behulp van DigiD digitaal worden aangevraagd.

nodig is) en de menselijke maat. Het komt soms nog voor dat de uitkomst van een toets afhangt van welke medewerker de aanvraag voor een inkomensregeling afhandelt. Er is momenteel veel aandacht om dit te voorkomen. Casussen worden getoetst om willekeur te voorkomen.

Uit de telefonische enquêtes³ blijkt dat meer dan de helft van de inwoners die regelingen aanvragen niet in staat is om deze helemaal zelfstandig aan te vragen. Zij roepen hulp in van medewerkers van de gemeente, andere professionals en/of familie of bekenden. Medewerkers van het team Verstrekkingen wijzen inwoners wel op (vrijwilligers)organisaties die kunnen helpen bij het aanvragen van regelingen, maar ondersteunen niet actief en dragen niet warm over.

Van de aanvragers is driekwart tevreden over het proces van aanvragen. Vooral het aanvragen van de energietoeslag verliep soepel en snel. Een kwart van de aanvragers is niet tevreden. Ontevreden aanvragers hebben vaker bijzondere bijstand of kwijtschelding aangevraagd. De ontevredenheid wordt veroorzaakt door de complexiteit van het aanvragen en het moeten aanleveren van extra bewijsmateriaal. Humanitas merkt op dat de regelingen moeilijk vindbaar zijn en de formulieren complex. Ook Kearn is niet tevreden over het aanvraagproces.

“Het is een opgave om alles in te vullen - de formulieren mogen wel wat makkelijker, zelfs Kearn kan niet altijd doorgronden wat er nu aangeleverd moet worden. Zeker voor laaggeletterden en

³ Zie factsheets 3.4-3.6 (Beleving door inwoners) voor meer details over deze bevindingen

statushouders is het vaak onbegrijpelijk.”

Bron: interview medewerker Kearn

Tweederde van de aanvragers heeft telefonisch, per e-mail en/of persoonlijk contact met medewerkers van de gemeente als zij een regeling aanvragen. De grote meerderheid is tevreden over dit contact, een kleine minderheid is erg ontevreden.

Team Belastingen

Kwijtschelding van gemeentelijke belastingen en waterschapslasten kan met DigiD worden aangevraagd via de website van het Noordelijk belastingkantoor. Het team belastingen van de werkmaatschappij handelt deze aanvragen verder af. Wanneer inwoners eenmaal kwijtschelding hebben gekregen, bestaat de mogelijkheid om de kwijtschelding automatisch te ontvangen zolang de situatie niet gewijzigd is.

Team schulddienstverlening

De toegang tot schulddienstverlening is rechtstreeks bij het team Schulddienstverlening (onderdeel van het team Verstrekkingen en voorzieningen) of via het gebiedsteam georganiseerd. Schulddienstverlening zorgt dat de situatie gestabiliseerd wordt en de financiële situatie van mensen inzichtelijk wordt als er nog enige sprake is van zelfredzaamheid. Voor het daadwerkelijk regelen van de schulden werkt het team Schulddienstverlening samen met de Kredietbank Noord-Nederland (KBNL).

Gebiedsteam

Vroegsignalering

Het gebiedsteam voert in samenwerking met Kearn het project Vroegsignalering uit. De medewerkers kennen het werkproces vroegsignalering en voeren de werkzaamheden conform het werkproces uit. De aandachtsfunctionarissen vroegsignalering van het gebiedsteam zijn verantwoordelijk voor de afhandeling van meervoudige achterstanden en achterstanden met hoge bedragen. Wanneer een melding binnenkomt bij het gebiedsteam, neemt een aandachtsfunctionaris, vaak telefonisch, contact op met de bewoner. Vaak blijkt dan dat het huishouden al actie heeft ondernomen en dat er geen verdere hulp nodig is.

“De reacties van mensen lopen zeer uiteen. Sommigen voelen zich in hun privacy geschonden en anderen vinden het een erg goed idee van de gemeente dat ze meteen bellen. Sommige mensen nemen de hulp graag aan, het gros erkent het probleem op dat moment niet.”

“Het werkt het best als iemand al bekend is bij hulpverlening vanuit een andere hulpvraag. De persoon is al in zicht en er is contact. Gesprekken over schulden kunnen dan makkelijker worden gevoerd.”

Bron: interview gebiedsteammedewerkers

Financiële ondersteuning

Wanneer het gebiedsteam bij mensen aan huis komt, neemt de medewerker de financiën door. Als de problematiek klein is, lost de medewerker het zelf met de bewoner op. Zo niet, wordt hulp

ingeschakeld. Als het contact leidt tot een intake bij schulddienstverlening, dan ondersteunt de medewerker bij het voorbereiden van de intake.

Als inwoners door het project Vroegsignalering in beeld komen bij het gebiedsteam, staan zij meestal niet direct open voor hulp. Als de nood verder oploopt, dan blijkt het eerdere contact toch wel helpend te zijn geweest.

Het gebiedsteam beantwoordt financiële vragen van inwoners en wijst inwoners door naar minimaregelingen, fondsen en schulddienstverlening. Het gebiedsteam is intermediair voor het Jeugdfonds (zie paragraaf 3.2).

In geval van crisis (dreigende huisuitzetting of afsluiting van gas, water en/of elektra), gaat het gebiedsteam in contact met alle betrokkenen om de huisuitzetting te voorkomen.

Preventie

Het gebiedsteam heeft geen taken op het gebied van preventie van armoede- en schuldenproblematiek.

3.2 Betrokken maatschappelijke partijen

Stichting Leergeld, Jeugdfonds Sport & Cultuur en Volwassenenfonds

De stichting Sam& voor alle kinderen⁴ is een gezamenlijke website waarin vier landelijke organisaties samenwerken: Stichtingen Leergeld, Jarige Job, Kinderhulp en Jeugdfonds. De gemeente

⁴ Voorheen heette dit Kindpakket

Tytsjerksteradiel heeft geen samenwerkingsovereenkomst met Sam& voor alle kinderen, zoals het voorheen wel met het Kindpakket had.⁵ De gemeente heeft in plaats daarvan een opdrachtrelatie⁶ met twee fondsen: Stichting Leergeld en Jeugdfonds Sport & Cultuur. Deze fondsen zijn geen uitvoeringsorganisaties van de gemeente Tytsjerksteradiel. De fondsen opereren zelfstandig en conform de eigen landelijke richtlijnen. De gemeente bepaalt niet de inkomensgrens voor de fondsen en ook niet wat er vergoed wordt. De stichtingen proberen zo veel mogelijk kinderen te helpen met wat ze nodig blijken te hebben. Als er nieuwe vergoedingen komen, wordt de gemeente geïnformeerd. Idealiter is er wel afstemming over de inkomensgrenzen en de vergoedingen tussen de stichtingen en de gemeente.

Inwoners ontvangen geen geld van de fondsen, de fondsen betalen rechtstreeks aan de scholen, instellingen en bedrijven die goederen en diensten leveren.

Tytsjerksteradiel valt onder Stichting Leergeld Leeuwarden e.o.. Inwoners kunnen zelf aanvragen indienen bij Stichting Leergeld via de website www.samenvoorallekinderen.nl. Stichting Leergeld handelt alle aanvragen zelf af.

Een aanvraag bij het Jeugdfonds Sport & Cultuur kan op twee manieren gedaan worden: door een intermediair uit het onderwijs,

---

⁵ In de afrondingsfase van het onderzoek werd duidelijk dat er inmiddels een conceptversie van de samenwerkingsovereenkomst tussen Tytsjerksteradiel, Jeugdfonds Sport & Cultuur Fryslân en Stichting Leergeld Leeuwarden e.o. is gemaakt.

gebiedsteams, schulddienstverlening, jeugdzorg, gezondheidszorg of maatschappelijk werk of via Stichting Leergeld. De meeste aanvragen bij het Jeugdfonds komen binnen via buurtsportcoaches, welzijnswerkers, maatschappelijke organisaties en cultuurorganisaties. Het Jeugdfonds merkt dat aandacht voor sport en cultuur niet altijd prioriteit heeft als het gebiedsteam bij een inwoner achter de voordeur komt.

Het derde fonds waarmee de gemeente Tytsjerksteradiel een opdrachtrelatie heeft, is het Volwassenenfonds. Aanvragen voor het Volwassenenfonds kunnen worden ingediend via een intermediair. De website van het Volwassenenfonds verwijst hiervoor naar Kearn en Humanitas Thuisadministratie Noord Oost Friesland.

De uitvoering van het Volwassenenfonds en het Jeugdfonds Sport en Cultuur is voor de hele regio Fryslân belegd bij Sport Fryslân.

De gemeente heeft volgens de fondsen een belangrijke rol in het promoten van de vergoedingen, vooral om nieuwe groepen te bereiken. Door wisselende contactpersonen bij de gemeente hebben de fondsen geen zicht op hoe dat in de praktijk verloopt. Wie eenmaal weet hoe het werkt, weet de volgende keer zelf de weg wel en heeft de gemeente niet meer nodig.

Om gebruik te kunnen maken van een fonds moeten ouders in gesprek met een intermediair en informatie verstrekken over het

⁶ Het betreft hier een overheidsopdracht voor diensten, een zogenaamde SAS-dienst. De fondsen doen verstrekkingen op basis van de door de gemeenteraad vastgestelde Verordening Maatschappelijke Participatie.

inkomen en het vermogen. Via Stichting Leergeld kunnen ook aanvragen bij het Jeugdfonds ingediend worden, andersom kan dat niet.

Kearn

Vroegsignalering

Kearn werkt conform het werkproces Vroegsignalering en pakt de eenvoudige signalen op. Kearn doet een enkele poging om de inwoner telefonisch of met een brief te bereiken met een hulpaanbod. Naar aanleiding van het brief- of telefonisch contact kan Kearn op huisbezoek gaan.

Administratieve ondersteuning

Kearn biedt inwoners ondersteuning aan bij het invullen van moeilijke formulieren en andere, tijdelijke administratieve ondersteuning. Als mensen niet leerbaar zijn, verwijst Kearn door naar het gebiedsteam, budgetbeheer (schulddienstverlening) of naar bewindvoering. Sinds januari 2023 is er een samenwerking met de bibliotheek in Tytsjerksteradiel; een formulierenloket op vaste tijden. Deze structurele voorziening voorziet in een behoefte.

In 2022 heeft Kearn 88 hulpvragen afgehandeld, een aantal daarvan kwam binnen via het project Vroegsignalering, ook kwamen aanvragen binnen via het gebiedsteam of andere professionele hulpverleners.

Fondsen

Kearn is intermediair voor het Jeugdfonds en het Volwassenenfonds.

Ervaringsdeskundigheid

Sinds 2022 is een ervaringsdeskundige toegevoegd aan het team van Kearn. Beleid overweegt om deze ervaringsdeskundige te betrekken bij de ontwikkeling van nieuw beleid. De ervaringsdeskundige zegt hierover:

“Beleidsmedewerkers onderschatten de stress waar mensen in armoede in leven. Zij weten niet waar mensen zitten. Mensen willen waardigheid, gezien worden en dat missen ze. Zij hebben behoefte aan een luisterend oor, persoonlijk contact. Soms ook meenemen, letterlijk. Deze behoeften zijn niet bekend bij beleidsmedewerkers.”

Bron: interview ervaringsdeskundige

Kearn ontvangt budget van de gemeente op basis van een uitvoeringsplan, dat budget is toereikend. Voor het project Vroegsignalering is extra budget toegevoegd.

Humanitas

Humanitas ondersteunt inwoners die administratieve of financiële problemen ervaren, altijd met de bedoeling om iemand weer zelfredzaam te krijgen. Humanitas helpt bij het invullen van formulieren, maar ondersteunt niet bij belastingaangiftes. Hulptrajecten van Humanitas duren meestal zes maanden tot maximaal drie jaar. Ondersteuning gebeurt bij de mensen thuis. Humanitas ontvangt sinds kort subsidie van de gemeente Tytsjerksteradiel en helpt daarom nog niet veel mensen in Tytsjerksteradiel.

Inwoners kunnen zichzelf aanmelden bij Humanitas of mensen worden doorverwezen. De meeste mensen melden zichzelf aan of worden doorverwezen door de diaconie.

Voedselbank

De voedselbank levert voedselpakketten ter waarde van 200 tot 350 euro per maand (afhankelijk van de gezinssamenstelling). Of een gezin in aanmerking komt voor een voedselpakket hangt af van het besteedbaar inkomen van het gezin. Per gezin wordt het besteedbaar inkomen berekend door de vaste lasten af te trekken van het inkomen. Als het besteedbaar inkomen onder een bepaald normbedrag komt, dan krijgt het gezin een voedselpakket.⁷

Inwoners komen bij de voedselbank terecht via de website, door eigen aanmelding of door aanmelding via het gebiedsteam. De voedselbank is geen uitvoeringsorganisatie van de gemeente:

"Wij hanteren een enge taakopvatting: onze taak is voedsel uitdelen, niet armoedebestrijding. De rol van de voedselbank moet niet overschat worden. "Onze vrijwilligers weten weinig van regelingen over armoedebestrijding. Het zijn zeer toegewijde mensen, maar geen professionals. De voedselbank blijft een vrijwilligersorganisatie."

Bron: interview voedselbank

De voedselbank bedient 38 huishoudens (peildatum: mei 2023), dat is voorheen ook wel 50 of 60 geweest.

---

⁷ <https://voedselbanknederland.nl/ik-zoek-hulp/kom-ik-in-aanmerking-voor-een-voedselpakket/>

3.3 De samenwerking tussen uitvoerders en partners

Inkomensconsulenten verwijzen inwoners die moeite hebben met het aanvragen van regelingen naar Kearn of naar het gebiedsteam.

De inkomensconsulenten hebben geen uitvoerende, maar wel een signalerende taak als het gaat om schulddienstverlening. Zij weten niet altijd of een inwoner die een regeling aanvraagt, ook bekend is bij schulddienstverlening. Op casusniveau weten zij elkaar indien nodig wel te vinden en is er sprake van een warme overdracht. Er is geen werkproces voor afstemming tussen consulenten werk en consulenten inkomen, maar de consulenten inkomen ervaren een kort lijntje met de medewerkers van het gebiedsteam.

De beleidsmedewerker zorgt voor afstemming op het gebied van vroegsignalering en schulddienstverlening (Kearn, WoonFriesland, gebiedsteam, schulddienstverlening). Het gebiedsteam overlegt daarnaast maandelijks 1-op-1 met WoonFriesland. De medewerkers van het gebiedsteam melden in het interview dat er weinig woningontruimingen zijn door het goede contact met WoonFriesland.

Het gebiedsteam krijgt geen terugkoppeling van casussen waar een medewerker van Kearn vanuit het project Vroegsignalering op afgaat. Dat is soms problematisch, omdat het voorkomt dat het gebiedsteam al in beeld is en dat Kearn dan contact opneemt over de betalingsachterstanden.

Het gebiedsteam werkt samen met schulddienstverlening en zorgt voor een warme overdracht als sprake is van problematische schulden.

Het gebiedsteam heeft weinig structureel overleg met andere partijen, maar ervaart korte lijnen: *"We weten elkaar te vinden als het nodig is."*

Eens per twee maanden organiseert het gebiedsteam vanuit participatie een informatiebijeenkomst over regelingen in Tytsjerksteradiel. Kearn en een energiecoach zijn ook bij deze bijeenkomsten aanwezig. Dit werkt goed volgens de medewerker van Kearn. De regelingen worden hierdoor beter benut en het is tegelijkertijd een sociaal contactmoment.

De fondsen hebben onderling contact, maar zij hebben geen contact met de inkomensconsulenten of medewerkers van Kearn (anders dan als intermediair). De afspraak is dat de gemeente de fondsen onder de aandacht brengt bij de inwoners, maar de fondsen hebben geen zicht op hoe hieraan uitvoering wordt gegeven. De fondsen wensen meer inhoudelijke afstemming en regie op samenwerking door de gemeente.

Inwoners kunnen voor ondersteuning bij administratie en formulierhulp terecht bij Humanitas of bij Kearn. Beide organisaties vinden het een meerwaarde dat inwoners deze keuze hebben, omdat een inwoner gemakkelijker hulp aanvaardt als deze zich prettig voelt bij een organisatie.

Humanitas is tevreden over de samenwerking met schulddienstverlening, de eisen aan het aanleveren van gegevens

is niet zo streng als in sommige andere Friese gemeenten. De medewerkers proberen maatwerk te leveren. Humanitas heeft in Tytsjerksteradiel weinig afstemming met andere organisaties.

De Voedselbank ziet zichzelf als een kleine speler in de armoedeproblematiek en heeft de handen vol aan het uitvoeren van de eigen taken, ook omdat vrijwilligers steeds moeilijker te vinden zijn. Eerdere pogingen om nauwer samen te werken met Kearn hebben weinig opgeleverd. Met andere organisaties onderhoudt de Voedselbank minimaal contact. De Voedselbank is wel aanwezig geweest bij de laatste armoedetafel (zie subparagraaf 'armoedetafel'). De Voedselbank ontvangt sinds 2023 een subsidie van de gemeente Tytsjerksteradiel, voorheen redde de Voedselbank zich zonder deze subsidie.

Armoedetafel

De beleidsmedewerker organiseert tweemaal per jaar een armoedetafel, met de bedoeling daar aan de hand van thema's input op te halen voor beleidsontwikkeling. De in paragraaf 3.2 genoemde partijen worden ook voor de armoedetafels uitgenodigd. Sinds corona is er eenmaal een armoedetafel georganiseerd, in de zomer van 2023.

4. Effecten / doeltreffendheid

Dit hoofdstuk analyseert de effecten van het beleid: in welke mate worden de doelen bereikt? Het beleidsplan bevat geen meetbare doelen. In de paragraaf over monitoring staat dat er wel gegevens worden bijgehouden om te kunnen bijsturen, maar deze zijn niet gekoppeld aan de doelen. De gegevens die er zijn, zijn voor dit onderzoek gebruikt om het gebruik en bereik van de minimaregelingen (paragraaf 4.1) en participatieregelingen (paragraaf 4.2) te analyseren. Daarbij is ook steeds bekeken of het budget toereikend is. Paragraaf 4.3 beschrijft de ervaringen van inwoners.

4.1 Effecten minimaregelingen

Bereik minimaregelingen

Er zijn geen cijfers van de exacte omvang van de doelgroep van elke regeling bekend. Voor de meeste regelingen geldt namelijk een inkomenstoets en een vermogenstoets. Daarbij worden voor enkele regelingen ook aanvullende voorwaarden gesteld. Voor de compensatie eigen risico moet bijvoorbeeld het volledige eigen risico verbruikt zijn. Om in aanmerking te komen voor individuele studietoeslag moet een student een medische beperking hebben. Voor bijzondere bijstand moet iemand noodzakelijke kosten hebben gemaakt die niet op een andere manier betaald kunnen worden (zie factsheet 2 Armoederegelingen in Tytsjerksteradiel).

---

⁸ Voor kwijtschelding wordt ook een vermogensgrens gehanteerd. Niet iedereen met een inkomen op het sociaal minimum heeft daarom recht op

Van drie regelingen heeft de gemeente Tytsjerksteradiel een schatting van de omvang van de doelgroep gemaakt (cijfers van 2021, zie tabel 3). Voor kwijtschelding gemeentelijke belastingen geldt een inkomen op het sociaal minimum. De omvang van deze doelgroep is vindbaar op de website van het CBS.⁸ Van de overige regelingen is geen doelgroep bekend.

Tabel 3: Geschat bereik inkomensondersteuning, Tytsjerksteradiel

Regeling	Inkomensgrens	Schatting doelgroep (2021)	Aantal bereikt (2021)	% bereikt (2021)	Aantal bereikt (2022)
Individuele inkomenstoetslag	110%	800	249	31,1%	246
Energietoetslag	120%	1.300	n.v.t.	n.v.t.	1.381
AV-Frieso	110%	800	519	64,9%	487
Kwijtschelding	100%	653	520	79,6%	472

Bron: minimarapportages en cijfers werkmaatschappij, bewerkt door Parma Groep

In de factsheets 2.1-2.9 (Armoederegelingen in Tytsjerksteradiel) is per regeling opgenomen hoeveel inwoners de regeling hebben gebruikt en wat aan de regeling is uitgegeven in de periode 2019 - 2022. Uit deze factsheets en bovenstaande tabel blijkt dat:

☹ het bereik van de individuele inkomenstoetslag (31,1%) laag is;

kwijtschelding. De doelgroep is in werkelijkheid dus kleiner en het bereik hoger dan hier geschat.

- ☼ het bereik van de energietoeslag heel hoog is: de schatting van de omvang van de doelgroep was 1.300 en de toeslag is 1.381 keer verstrekt;
- ☼ het bereik van de AV Frieso door de jaren heen gedaald is;
- ☼ het bereik van de regeling Compensatie eigen risico (CER) erg laag is (39 inwoners in 2022)⁹ en
- ☼ het bereik van kwijtschelding relatief hoog is.

Budget en besteding minimaregelingen

Alle kosten voor de inkomensondersteunende regelingen en de participatieregelingen vallen onder programma 6 (sociaal domein), taakveld 'minimaregelingen'. In dit taakveld vallen ook andere kosten (bijvoorbeeld de bijstandsuitkeringen).

Inkomensondersteuning valt onder vier kostenplaatsen: bijzondere bijstand, AV-Frieso, kwijtschelding en Top-regeling. Onder kostenplaatsen kunnen meerdere grootboekrekeningen hangen. Bij bijzondere bijstand zijn dat de individuele inkomensvoet, compensatie eigen risico, energietoeslag, individuele studietoeslag en tegemoetkoming kosten kinderopvang.¹⁰ AV-Frieso en kwijtschelding zijn zelfstandige kostenplaatsen en onder Maatschappelijke participatieregeling viel tot februari 2022 de maatschappelijke participatie voor Volwassenen.

---

⁹ De AV Frieso is een aanvullende verzekering voor mensen met hoge zorgkosten die het eigen risico dus meestal volledig verbruiken. Als een inwoner recht heeft op de AV Frieso, dan heeft deze meestal ook recht op de CER. Het bereik van AV Frieso was 487 in 2022.

Er wordt begroot op de combinatie kostenplaats en grootboekrekening. Dat wil zeggen dat er per regeling wordt begroot. Er is een continu monitoringsysteem van benutting van budgetten. Zodra op een budget meer wordt geboekt dan begroot (geëxtrapoleerd), dan wordt dat inzichtelijk en wordt het gesprek gevoerd in de organisatie: wat zien we hier gebeuren, moet het budget aangepast worden?

De begroting wordt bepaald op basis van historische gegevens. Als het beleid wijzigt, dan wordt niet direct ook de begroting aangepast, maar pas wanneer blijkt dat het gewijzigde beleid daadwerkelijk verschuiving van budgetten veroorzaakt.

Er zijn geen regelingen met een budgetplafond. Als er meer budget nodig is, dan wordt het ergens anders vrijgemaakt. Dat lukt tot nu toe altijd binnen het taakveld 'minimaregelingen'. Er was voor de energietoeslag extra budget vanuit het Rijk.

¹⁰ Er hangen nog veel meer grootboekrekeningen onder, zoals bijvoorbeeld de bijzondere bijstand voor bewindvoering, wat een groot deel van het budget bepaalt. Al deze overige kosten vallen onder individuele bijzondere bijstand en aanvragen worden conform die verordening afgehandeld.

Tabel 4: Kosten bijzondere bijstand (exclusief energietoeslag), maatschappelijk participatieregeling, AV-Frieso en kwijtschelding

Jaartal	2019	2020	2021	2022
Bijzondere bijstand	689.989	673.940	758.157	923.862
Maatschappelijke participatieregeling	128.334	5.902	2.507	1.090
AV-Frieso	247.000	122.000	66.000	155.000
Kwijtschelding	118.000	158.000	158.000	153.000

Bron: minimarapportages en werkmaatschappij, bewerkt door Parma Groep

Tabel 5: Uitsplitsing kosten bijzondere bijstand (exclusief energietoeslag)

Bijzondere bijstand	2019	2020	2021	2022
Totaal	689.989	673.940	758.157	923.862
KANS-regeling	162.152	104.904	103.328	102.099
compensatie eigen risico	29.995	6.884	6.535	5.451
individuele studietoeslag	1.236	2.105	2.891	4.093
kinderopvang	86.955	48.166	72.823	47.141
bewindvoering	272.607	344.500	353.119	376.164
overig	123.042	167.381	219.461	388.914

4.2 Participatieregelingen

Bereik Participatieregelingen

Leergeld levert jaarlijks, Jeugdfonds en Volwassenenfonds elk kwartaal, cijfers over het bereik van het aantal inwoners. De omvang van de doelgroepen van de maatschappelijke participatieregelingen wordt niet door de gemeente gemeten of geschat.

Uit openbare bronnen weten we dat in 2021 5,9% van de kinderen in Tytsjerksteradiel leefde in een gezin met een inkomen tot 120% (zie factsheet 1.2 Kinderen in armoede). Stichting Leergeld en het Jeugdfonds hanteren de inkomensgrens van 120%. Het percentage van 5,9% komt overeen met 300 kinderen van 4 tot en met 17 jaar.

Uit rapportages van Leergeld blijkt dat Leergeld in 2021 268 unieke kinderen heeft voorzien met in totaal 714 verstrekkingen (gemiddeld 2,7 verstrekkingen per kind).

Het bereik van Leergeld is dus $268 / 300 = 89\%$ in 2021.

Jeugdfonds Sport heeft in 2021 98 unieke kinderen bediend. Dat is dus $98 / 300 = 33\%$.

Het Volwassenenfonds is de vervanging van de maatschappelijke participatieregeling per februari 2021. In 2022 heeft het Volwassenenfonds 75 unieke inwoners van Tytsjerksteradiel bediend (71 keer sport, 4 keer cultuur). Medewerkers van Kearn (intermediair voor het Volwassenenfonds) merken dat mensen - door de overgang van de maatschappelijke participatieregeling naar het Volwassenenfonds - vaker tussen wal en schip vallen en

daardoor minder participeren. Als voornaamste oorzaak wordt genoemd dat vergoeding van incidentele activiteiten niet meer mogelijk is.

Budget en besteding participatieregelingen

Met de Stichtingen Leergeld, het Jeugdfonds en het Volwassenenfonds heeft de gemeente Tytsjerksteradiel een subsidierelatie.

Leergeld en het Jeugdfonds begroten op basis van de ervaringen van het vorige jaar en de prognose van het huidige jaar. Na afloop volgt een aanvraag tot vaststelling. In het verleden werd het overschot / tekort overgedragen naar het volgende jaar, nu wordt elk jaar de definitieve subsidie vastgesteld op basis van de jaarcijfers.

In 2018 en 2019 was de subsidie aan Stichting Leergeld lang niet toereikend om alle kosten te dekken.¹¹ In 2020 hield stichting Leergeld - door corona - subsidie over¹² en is een veel groter bedrag (60.000) vastgesteld dan in eerste instantie verleend (25.000). Ook in 2021 bleef budget over.¹³ Met de overschotten van 2020 en 2021 zijn de tekorten van 2018 en 2019 gecompenseerd. Het aantal aanvragen neemt sinds 2022 sterk toe, daarom is voor 2023 een aanzienlijk grotere subsidie aangevraagd.

¹¹ Stichting Leergeld rapporteert alleen al een tekort van ruim 47.000 euro over 2019.

¹² Stichting Leergeld rapporteert een overschot van ruim 20.000 euro in 2020.

Het Jeugdfonds heeft in de coronajaren subsidie overgehouden en terugbetaald aan de gemeente.

Tabel 6: Aangevraagde en vastgestelde subsidies fondsen Tytsjerksteradiel

	2020	2021	2022 ¹⁴	2023
Leergeld verleend	25.000	60.000	57.750	63.000
Leergeld vastgesteld	60.000	60.000		
Jeugdfonds aangevraagd	32.500	37.500	37.500	37.500
Jeugdfonds vastgesteld	30.338	22.528		
Volw. fonds aangevraagd			29.048	38.161
Volw. fonds verleend			29.048	38.161

Bron: subsidiebeschikkingen werkmaatschappij, bewerkt door Parma Groep

Het Volwassenenfonds werkt met een aansluitovereenkomst. Er heeft nog geen afrekening plaatsgevonden van het budget van 2022.

4.3 Beleving inwoners

We hebben 40 inwoners van Tytsjerksteradiel en Achtkarspelen telefonisch geïnterviewd. De inwoners zijn geselecteerd uit het bestand van inwoners die in 2022 de energietoeslag hebben

¹³ Stichting Leergeld rapporteert een overschot van ruim 25.000 euro in 2021.

¹⁴ Beschikkingen over de afhandeling van 2022 zijn niet aangeleverd bij de Parma Groep

ontvangen.¹⁵ De uitkomsten zijn opgenomen in factsheet 3 Armoedebeleving (bijlage factsheets 3.1-3.9). Uit het onderzoek blijkt dat:

- ✿ de grote meerderheid van de geïnterviewde inwoners net kan rondkomen, een enkeling kan net niet of juist gemakkelijk rondkomen;
- ✿ de armoederegelingen bijdragen aan het kunnen rondkomen van inwoners met een laag inkomen, dat geldt vooral voor bijstandsgerechtigden;
- ✿ ongeveer 75% van de geïnterviewde inwoners wel eens van het bestaan van minimaregelingen in het algemeen heeft gehoord, maar dat zij de namen van de verschillende regelingen (m.u.v. de energietoeslag) meestal niet spontaan kunnen opnoemen;
- ✿ meer dan de helft de individuele bijzondere bijstand en de kwijtschelding wel herkent als deze worden genoemd;
- ✿ de AV Frieso door iets minder dan de helft wordt herkend.

Als inwoners zelf regelingen hebben aangevraagd, is gevraagd hoe zij het contact met de medewerkers van de gemeente hebben ervaren. Tweederde van de aanvragers heeft contact gehad met de gemeente over de aanvraag/aanvragen. Veruit de meeste inwoners waarderen dit contact positief.

---

¹⁵ Dat zijn inwoners met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum, ongeacht de bron van inkomsten.

¹⁶ In de telefonische interviews wordt schaamte minder vaak genoemd. Schaamte is ook niet iets om over uit te komen tegenover een vreemde aan de telefoon.

Als inwoners de regelingen niet hebben gebruikt, is gevraagd waarom niet. De oorzaken die inwoners zelf het meeste noemen, zijn:

- ✿ het niet kennen van de regelingen;
- ✿ geen recht (denken te) hebben op de regelingen;
- ✿ moeite om de regelingen aan te vragen of om daar hulp bij te vragen.

Ook Kearn geeft in het interview aan dat mensen in de praktijk vaak niet weten dat er allerlei regelingen zijn. Als tweede reden wordt schaamte genoemd.¹⁶ Ook de geïnterviewde ervaringsdeskundige noemt schaamte als een belangrijke oorzaak van niet-gebruik van regelingen.

Stichtingen Leergeld en het Jeugdfonds zijn bij bijstandsgerechtigden veel beter bekend dan bij niet-bijstandsgerechtigden.¹⁷ De geïnterviewde bijstandsgerechtigden met kinderen¹⁸ kennen allemaal zowel stichting Leergeld als het Jeugdfonds en hebben daar ook allemaal gebruik van gemaakt.

Van de veertig geïnterviewde inwoners hebben 21 personen wel eens van de oude TOP-regeling (Achtkarspelen) of Maatschappelijke participatieregeling (Tytsjerksteradiel) gehoord, dat zijn veel vaker bijstandsgerechtigden dan andere inwoners. Van het nieuwe Volwassenenfonds hebben tien inwoners gehoord.

¹⁷ Niet-bijstandsgerechtigden die de energietoeslag hebben ontvangen zijn vaak ook ouder dan bijstandsgerechtigden.

¹⁸ Dat waren er vijf.

Acht inwoners hebben de oude regeling gebruikt, vier inwoners hebben het Volwassenenfonds gebruikt. Een paar inwoners zijn ontevreden over de verandering naar het Volwassenenfonds, een aantal maakt het niets uit.

Humanitas en de Voedselbank geven aan dat het Volwassenenfonds minder goed lijkt te werken dan de vorige regeling. Het aanvraagproces is complex en de regeling kan niet voor eenmalige activiteiten worden ingezet.

5. Perspectief voor de toekomst

Dit hoofdstuk biedt een blik op de toekomst. Wat betekent het voor de gemeente Tytsjerksteradiel als de armoedeproblematiek toeneemt? Welke ontwikkelingen zien de mensen in het veld? In een werksessie met medewerkers, raadsleden, maatschappelijke organisaties en een vertegenwoordiger van de doelgroep is over de toekomst nagedacht. Paragraaf 5.1 bespreekt de ontwikkelingen die zijn gesignaleerd, paragraaf 5.2 bespreekt wat de gevolgen daarvan zijn voor beleid en uitvoering en de daarin te maken keuzes voor de toekomst. Paragraaf 5.3 koppelt deze inzichten aan de bevindingen uit de voorgaande hoofdstukken.

5.1 Relevante ontwikkelingen

Met de deelnemers aan de sessie zijn een aantal ontwikkelingen die veel in het nieuws genoemd worden, besproken. Wat zien zij in hun eigen praktijk aan signalen voor deze ontwikkelingen? En wat zal volgens hen veel invloed hebben? Een eerste ontwikkeling is dat de armoedeproblematiek zwaarder zal worden: wie arm is zal het nog moeilijker krijgen. Dat herkennen alle aanwezigen: door de inflatie en de energiecrisis blijven mensen nog lang hoge kosten houden en zullen er meer uitzichtloze situaties ontstaan. Wonen is een belangrijke oorzaak: mensen wonen vaak boven hun stand of hebben door hun woning extra hoge energielasten. Ook denken alle aanwezigen dat er nieuwe doelgroepen in beeld komen. De middeninkomens, jongeren en ouderen zijn de nieuwe doelgroepen die de mensen in het veld meer zien binnenkomen. Op de lange termijn zullen er nog meer doelgroepen bijkomen: zzp-ers die geen pensioen hebben opgebouwd, nieuwe Nederlanders die de taal niet goed machtig zijn geworden. Op de lange termijn zijn ouderen de

grootste groep: grote zorggebruikers met hoge zorgkosten en in grote aantallen. Als extra oorzaak noemen de deelnemers dat er nu steeds pleisters geplakt worden: kortdurende oplossingen zonder samenhang. Terwijl als het gaat om verduurzaming, energie, mobiliteit en wonen alles samenhangt en dat de verschillen tussen arm en rijk steeds groter zal maken. Als er geen collectieve oplossingen komen, zal de armoedeproblematiek alleen maar erger worden. De deelnemers zijn het erover eens dat de armoedeproblematiek zal toenemen: de problematiek wordt zwaarder, er komen nieuwe doelgroepen bij, zowel op korte als lange termijn en de afwezigheid van echte oplossingen met langdurig effect.

Aan de andere kant zijn er ook positieve ontwikkelingen. Vanuit het Rijk is er steeds meer aandacht voor armoede en bestaanszekerheid. De deelnemers hebben er echter geen vertrouwen in dat zich dat ook vertaalt in ruimere regelingen voor mensen in armoede. De energietoeslag voor volgend jaar is duidelijk, maar daarna is het echt afwachten. De hoeveelheid migranten heeft grote invloed - die groep landt vaak in armoede. Dat zou invloed kunnen hebben. De verwachting is dat de zorgkosten gaan stijgen - de aanwezigen denken dat daar meer geld naar toe gaat, niet naar armoedebestrijding. Wat ook een positieve ontwikkeling kan zijn, is dat de stijging die tot dusver werd verwacht nog niet in de cijfers terug te zien is: zou het dan toch meevallen? We zijn met steeds meer inwoners, maar het percentage van ongeveer 6% in armoede blijft gelijk. Er zijn absoluut meer armen, maar relatief blijft het gelijk. Alleen als de werkgelegenheid blijft stijgen en het loont om te werken en het minimumloon gaat omhoog, dan zou het mee kunnen vallen. De medewerkers het dichtst bij de doelgroep zien een toename van

meer complexe casussen en aanmeldingen.¹⁹ Ook bij de fondsen loopt het aantal aanmeldingen op. Anderen zien de toename in cijfers nog niet terug. Van de positieve ontwikkelingen geven de deelnemers aan dat het erg onzeker is of dat zich zal voordoen.

Een laatste ontwikkeling waarvan alle deelnemers aangeven dat het invloed gaat hebben is de voorgenomen ontvlechting van de werkmaatschappij 8KTD. Dat zal niet direct effect hebben op de armoede onder inwoners, maar wel veel invloed hebben op de uitvoering van het beleid.

5.2 Gevolgen in beeld

De deelnemers hebben verkend wat de gevolgen van de ontwikkelingen kunnen zijn voor beleid, uitvoering, het maatschappelijk middenveld en doelgroep. Bij uitvoering gaat het om de uitvoerders op het gemeentehuis, bij het maatschappelijk middenveld gaat het om de organisaties die zelf actief zijn (de stichtingen en fondsen, Humanitas, Voedselbank) of een opdracht hebben van de gemeente (Kearn).

Figuur 2: Gevolgen voor beleid, uitvoering, middenveld en doelgroep

Gevolgen voor Tytsjerksteradiel					
Oorzaak	Beleid	Uitvoering	Middenveld	Doelgroep	
Probleem wordt groter 	+ Doelgroep-specifiek beleid - Meer tijd nodig voor moeilijke casussen	- Meer en complexe casussen - Meer specialisten nodig - Minder casussen of meer kosten - Moeilijker om mensen te bereiken	- Groter beroep op fondsen en vrijwilligers - Aanbod aanpassen aan problematiek - Minder vrijwilligers beschikbaar	- Vaker multi-problematiek - Hoger beroep op ondersteuning/concurrentie	
Ruimer beleid/ valt mee 	+ Extra fondsen - Zonder extra fondsen meer prioriteren + Kans op een kwaliteitsslag	+ Investeren in kwaliteit + Ruimte voor preventie	+ Andere opdrachten doen + Minder inzet nodig	+ Meer kansgelijkheid + Meer vertrouwen + Kans op betere woningen en banen	
Scheiding 8K&Tdiel 	+ Specifiek beleid voor Tytsjerksteradiel - Focus op de processen - Minder tijd/geld per thema	+ Meer personeel dichtbij - Minder geld beschikbaar	+ Lokaal: korte lijnen - Regionaal: meer afstemming - Andere koers	+ Korte lijnen - Nieuwe processen - Onzekerheid over ander beleid	

Als het gaat om de toename van de armoedeproblematiek dan is het onderscheid in de oorzaak van die verzwarende (ernstiger armoede, meer doelgroepen in armoede of het ontbreken van collectieve oplossingen) eigenlijk vooral voor de koers van het beleid relevant. Je zou in je beleid willen nadenken over structurele oplossingen. Je kunt het beleid richten op de uitgangspunten en doelgroep in Tytsjerksteradiel. Voor de uitvoering zullen de gevolgen gelijk zijn: in alle gevallen zullen ze te maken krijgen met meer complexe casussen of nieuwe casussen. Dat betekent in alle

¹⁹ Na de werksessie zijn nieuwe cijfers beschikbaar gekomen uit het CBS-schuldendashboard. Dat laat een grote stijging van huishoudens met problematische schulden zien tussen 2021 en 2023.

gevallen dat er meer tijd en geld gemoeid is met de afhandeling en dat er behoefte ontstaat aan specialisten per doelgroep of soort problematiek. Als er niet meer tijd en geld beschikbaar is, betekent het dat er prioriteiten gesteld moeten worden. De verwachting is dat de gemeente dan vooral tijd zal besteden aan de meer complexe casussen en dat de minder zware gevallen zichzelf vaker zullen moeten redden. Voor de organisaties in het maatschappelijk middenveld betekent deze ontwikkeling dat zij in het aanbieden van hun diensten andere keuzes zullen maken: andere producten om te vergoeden bijvoorbeeld. Maar ook: als de gemeente de lichtere gevallen niet meer kan helpen, verwachten zij dat er een groter beroep gedaan wordt op vrijwilligers - die krijgen meer en zwaardere casussen dan nu, terwijl er steeds minder vrijwilligers zijn. Voor de doelgroep zal het gevolg zijn dat er vaker crisis is en zij meer behoefte zullen hebben aan professionele ondersteuning. Er zal steeds meer uitsluiting zijn als de verschillen arm en rijk groter worden. De deelnemers verwachten niet dat armoede minder taboe zal zijn - ze verwachten eerder dat er meer concurrentie tussen doelgroepen zal komen.

De ontvlechting van de werkmaatschappij 8KTD biedt een aantal kansen en een aantal risico's voor de toekomst. Een eerste kans is dat er beleid gemaakt kan worden voor de context van de eigen gemeente. Nu de armoedeproblematiek in beide gemeenten verschilt, kan dat een voordeel zijn. Tegelijk zijn de deelnemers terughoudend: de verwachting is dat er de eerste jaren vooral veel tijd en energie verloren zal gaan aan het inrichten van nieuwe werkprocessen en het wennen aan de nieuwe organisatie: kans op nieuw en gericht beleid, maar geen tijd om dat te schrijven. Dat geldt ook voor de uitvoering. Dat er nu op kleinere schaal gewerkt kan worden biedt wel weer voordelen, zowel in de uitvoering als

voor de doelgroep. Dat is voor het maatschappelijk middenveld wisselend: voor de partijen die regionaal opereren betekent het extra afstemming en extra contacten. Voor de partijen die binnen de gemeente werken is het wel weer voordelig.

Mocht de problematiek minder toenemen dan verwacht of komen er vanuit het Rijk betere regelingen voor de inwoners, dan is de verwachting van de deelnemers dat het de gemeente de gelegenheid geeft om beleid en uitvoering goed op orde te brengen, mits er ook voldoende geld beschikbaar komt voor de gemeenten. De doelgroep zal daar ook van profiteren: voor zowel gemeente als inwoners betekent het een kans om meer vooruit te kijken en minder ad-hoc oplossingen in te zetten. Het maatschappelijk middenveld zal zich dan meer kunnen terugtrekken en verwacht dat er minder beroep op hen gedaan zal worden. Zij kunnen zich inzetten voor andere maatschappelijke vragen.

5.3 Knelpunten en kansen voor de toekomst

De verwachting van beleidsmedewerkers, uitvoerders en maatschappelijke organisaties is dat de armoedeproblematiek gaat toenemen. Er is nu geen gericht armoedebeleid, anders dan de uitspraak: activerend armoedebeleid. Tot nu toe lukt het om alle regelingen te bekostigen. Als het aantal aanvragen toeneemt, zal er steeds creatiever geschoven moeten worden met geld. De organisatie heeft goed zicht op ontwikkelingen in de aanvragen en de budgetten en kan dat bijhouden.

Als de problematiek zal toenemen, vraagt dat van de uitvoering voldoende tijd en specialisatie voor de zwaardere casussen. Of er tijd komt voor gericht beleid en volle aandacht op de uitvoering is

met het oog op de ontvlechting onzeker - de kans is groot dat er veel tijd en energie nodig zal zijn voor het inrichten van nieuwe werkprocessen. Het middenveld is wel betrokken, maar niet proactief. De samenwerking loopt redelijk, maar er is geen actieve sturing op.

De inwoners kennen de regelingen niet altijd en vinden het nog lastig om de regelingen aan te vragen en zijn blij met de ondersteuning die ze daarbij kunnen krijgen. Regelingen die wel makkelijk zijn aan te vragen, zoals de energietoeslag en de regionale fondsen, hebben een groter bereik dan de regelingen van de gemeente zelf. De inloopbijeenkomst heeft volgens de medewerkers een positief effect op het bereik.

Hier lijkt een knelpunt te ontstaan: er is geen grote inzet op preventie, mensen vinden het al moeilijk om nu de regelingen te vinden en de kans bestaat dat de gemeente straks vooral tijd heeft voor de moeilijke gevallen en mensen zich langer zelf moeten redden. Een aangrijpingspunt zou zijn om in te zetten op preventie en het verhogen van het bereik van de regelingen (door het aanvragen te vergemakkelijken). Preventie wordt gezien als de eerste stap die de gemeente zou moeten zetten. Dan gaat het minder over regelingen, maar meer over opleiding, wonen of werk. Daar wil je mensen mee ontzorgen. Dat vraagt ook iets van de werkwijze in het gebiedsteam: activistisch werken moet zeker blijven en er moet tijd komen voor preventie.

De ontvlechting biedt als kans dat het lokale netwerk makkelijk te overzien is. Maar: als door zwaardere problematiek de uitvoering en het middenveld overstroomt, is het wel nodig dat goed in te richten en erop te sturen - een tweede aangrijpingspunt. Maar, het risico

bestaat dat de eerste periode vooral het proces van ontvlechten zelf veel tijd en aandacht van de medewerkers zal vragen.

6. Bevindingen armoedebeleid Tytsjerksteradiel

Dit hoofdstuk geeft een antwoord op de onderzoeksvragen en bevat de belangrijkste bevindingen uit het onderzoek naar het armoedebeleid in de gemeente Tytsjerksteradiel. De centrale vraag uit het onderzoek was: *In hoeverre is het armoedebeleid van Tytsjerksteradiel effectief en uitgevoerd conform beleid? Wat betekent dit voor de toekomst, waarin een situatie van stijgende armoede en een groter beroep op gemeentelijke hulp wordt verwacht?*

6.1 Beleid: wel richting, geen doelen

De gemeente Tytsjerksteradiel voert een activerend armoedebeleid, dat wil zeggen dat het doel is dat mensen gestimuleerd worden actief mee te doen in de samenleving. Het armoedebeleid is onderdeel van het beleid sociaal domein, alleen voor schulddienstverlening is een aparte beleidsnotitie gemaakt. De basis voor het beleid is geen analyse van de doelgroepen of problematiek, maar eerder een financiële analyse en een analyse van de transitie sociaal domein. Voor armoede zijn geen specifieke, concrete of meetbare doelen opgesteld - er is alleen een gewenst resultaat genoemd en een werkwijze op hoofdlijnen uitgedacht. Er is daarom ook geen monitoring op het niveau van de beleidsdoelen. In de voorwaarden voor de instrumenten komt het activerende karakter van het beleid terug. Als het gaat om de verschillende taakvelden in het armoedebeleid, dan valt op dat als het gaat om preventie er maar weinig instrumenten zijn en dat als het gaat om de participatieregelingen er geen eigen regelingen van de

gemeente zijn, maar er alleen verwezen wordt naar landelijke/regionale voorzieningen.

6.2 Uitvoering: alles is er, geen prioriteit

De uitvoering van de regelingen is vooral belegd bij het team Verstrekkingen en voor een klein deel bij het team Belastingen. Schulddienstverlening is een apart team en als het gaat om preventie en vroegsignalering is het Gebiedsteam actief. Daarbij heeft de gemeente ook Kearn een opdracht gegeven. Daarnaast zijn er allerlei andere partijen actief om inwoners te ondersteunen: de Voedselbank, Humanitas, Stichting Leergeld, Jeugdfonds Sport & Cultuur en het Volwassenenfonds. Het is voor de partijen over het algemeen duidelijk wie welke taken uitvoert maar er is onderling weinig contact. Het gebiedsteam en Kearn werken vraaggericht, kijken breed naar ondersteuningsmogelijkheden en helpen inwoners bij de toegang tot minimaregelingen, fondsen en/of schulddienstverlening. Soms is er verschil van inzicht over hoe zwaar een casus is en of de casus bij Kearn moet liggen of bij de gemeente. Team Verstrekkingen, team Schulddienstverlening, Humanitas en de Voedselbank zijn globaal op de hoogte van wat elke partij doet en verwijzen koud naar elkaar door, maar hebben wel korte lijnen. Stichting Leergeld, Jeugdfonds Sport & Cultuur en het Volwassenenfonds zijn met elkaar verweven door gebruik van systemen en samenwerking.

Als het gaat om taken op het gebied van formulierenhulp / financiële ondersteuning van huishoudens, dan zijn zowel het gebiedsteam, Kearn als Humanitas actief. Alle partijen bieden vormen van ondersteuning bij het invullen van formulieren en bij de administratie. Het is afhankelijk van waar een inwoner zich meldt,

welke partij de dienst levert. Voor de inwoners betekent dit alles dat er vele loketten zijn en dat dezelfde, complexe informatie op veel plaatsen moet worden aangeleverd. Zowel de toegang tot de regelingen als de ondersteuning bij het aanvragen ervan is versnipperd. Daarbij is de ene regeling makkelijker aan te vragen dan de andere en is het vaak niet mogelijk om digitaal aan te vragen. Ook professionals vinden het aanvragen niet altijd makkelijk.

6.3 Effect: bereik blijft achter

De gemeente heeft zicht op het gebruik van de regelingen en kan de ontwikkelingen daarin volgen. Het budget is toereikend, binnen de kostenplaatsen kan geschoven worden, waardoor overschotten bij de ene regeling ingezet worden op een tekort bij de andere regeling. De gemeente heeft niet voor alle regelingen zicht op de omvang van de doelgroep. Voor een aantal regelingen is een schatting gemaakt, maar over de omvang van de doelgroep en het bereik van de regelingen wordt niet gerapporteerd. Op basis van een analyse van het gebruik van de regelingen en de schatting van de doelgroep door de gemeente en de onderzoekers wordt een verschil in het bereik van de minimaregelingen zichtbaar: de energietoeslag en de kwijschelding kennen een hoog bereik, de overige minimaregelingen kennen een laag bereik. Van de participatieregelingen heeft Stichting Leergeld een hoog bereik, voor de andere regelingen is dit moeilijker in te schatten, maar relatief veel lager. Zeker het Volwassenenfonds is nog weinig gebruikt.

Voor inwoners geldt dat de regelingen die er zijn ook echt een bijdrage leveren om te kunnen rondkomen. Over het algemeen zijn

de inwoners positief over de bejegening door de gemeente, een enkele inwoner voelt zich niet correct bejegend. Veel mensen kennen de regelingen wel, maar weten niet goed of zij er recht op hebben. Wat opvalt is dat de inwoners die een bijstandsuitkering hebben beter bekend zijn met de participatieregelingen dan de inwoners zonder bijstandsuitkering, alleen het Volwassenenfonds is minder bekend.

6.4 Toekomst: niet klaar voor toename armoede

De armoedeproblematiek in Tytsjerksteradiel is relatief beperkt. Daardoor krijgt het ook niet altijd de aandacht die deze doelgroep wel degelijk nodig heeft. Niet alle partijen in het middenveld zijn even proactief, er is in de uitvoering weinig tijd en aandacht voor preventie en vroegsignalering. Daarmee loopt de gemeente een risico: als je niet preventief werkt en de problematiek neemt toe, dan ben je er te laat bij en kun je niet meer effectief ingrijpen maar alleen verzachten. Er mag meer aandacht komen voor het middenveld: als de problematiek toeneemt heb je het middenveld nodig om alle hulpvragen aan te kunnen. En, het investeren in het makkelijker maken van het aanvragen helpt daar ook bij. Er is nu al relatief weinig aandacht voor armoede, een risico is dat bij de ontvlechting andere processen meer aandacht krijgen.

Bijlagen

Bijlage 1 Overzicht respondenten

Geïnterviewde personen

Beleidsmedewerkers / accounthouder participatieregelingen, teamleider en consulenten inkomen, gebiedsteam / uitvoerders vroegsignalering, Leergeld Leeuwarden e.o., Jeugdfonds Sport & Cultuur, Volwassenenfonds, Humanitas, voedselbank, Kearn, ervaringsdeskundige, Financiële administratie en de wethouder.

Deelnemers terugkoppelsessie

Beleidsmedewerkers, ervaringsdeskundige, medewerker financiën, teamleider en consulenten inkomen.

Deelnemers werksessie

Raadsleden (5), beleidsmedewerkers, medewerker gebiedsteam, medewerker Kearn, medewerker Leergeld Leeuwarden e.o., medewerker Jeugdfonds en ervaringsdeskundige.

Bijlage 2 Geraadpleegde documenten

Tytsjerksteradiel bloeit! Coalitieakkoord 2022-2026
Duorsum Oparbeidzje coalitieakkoord 2018-2022
Beleidskader Sociaal Domein 2019-2022 8K en Tdiel
Beleidsplan integrale schulddienstverlening 2020-2024 8K en Tdiel
Meidwaan, sûnder in soad jild @Tdiel! Beleidsplan Armoedebestrijding 2015-2018
Verordening Maatschappelijke Participatieregeling 2021
Verordening Individuele Inkomenstoelag 2020
Beleidsregels tegemoetkomingen kosten kinderopvang 2021
Beleidsregels Studietoelag 2022
Beleidsregels eenmalige energietoelag 2022
Beleidsregels compensatie eigen risico Zorgverzekeringswet 2020
Beleidsregels collectieve ziektekostenverzekering AV Frieso compleet 2022
Beleidsregels Bijzondere Bijstand 2020
Aansluitovereenkomst Volwassenenfonds 2022
Subsidierегeling-peuteropvang-en-voor-en-vroegschoolse-educatie-2021
Exstraatje_in_je_portemonnee_gemeente_tytsjerksteradielAansluitovereenkomst Volwassenenfonds 2022
Werkproces Vroegsignalering 8K en Tdiel
Subsidieaanvraag Kearn, onderdeel preventieve schuldhulp
Ontwikkelingen bijzondere bijstand en minimaregelingen 2020 en voorgaande jaren
Rapportage bijzondere bijstand en minimaregelingen 2020 t/m 2023
Rapportage BUIG april 2023
Rapportage BUIG juni 2023
Rapportages Volwassenenfonds 2022 en Q1 2023
Subsidiebeschikkingen Leergeld en Jeugdfonds 2020 t/m 2023
Voortgangsrapportage schulddienstverlening Tytsjerksteradiel 2021
Communicatiematrix en planning

Bijlage 3 Verantwoording telefonische interviews

De steekproef

De werkmaatschappij heeft de adressen van alle inwoners van Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel aangeleverd die in 2022 de energietoeslag hebben ontvangen. Om dit te mogen doen hebben de rekenkamercommissie en de Parma Groep een verwerkersovereenkomst conform de AVG opgesteld. De Parma Groep heeft een gestratificeerde steekproef van 120 inwoners getrokken: 30 inwoners van Achtkarspelen zonder bijstandsuitkering, 30 inwoners van Achtkarspelen met een bijstandsuitkering, 30 inwoners van Tytsjerksteradiel zonder bijstandsuitkering en 30 inwoners van Tytsjerksteradiel met een bijstandsuitkering. Deze 120 inwoners hebben namens de rekenkamercommissie een aankondigingsbrief ontvangen.

Het telefonisch enquêteren

Voor het onderzoek is een belscript ontwikkeld. Het belscript bestond uit gesloten en open vragen. De gesprekken duurden gemiddeld ruim 30 minuten. Tijdens het gesprek werd het belscript door de enquêteur ingevuld. Nadat het gesprek was afgerond, heeft de enquêteur alle vragen in het belscript nog eens nagelopen en toelichtingen opgeschreven. Als een inwoner zich niet wilde uitlaten over een vraag, dan sloeg de enquêteur deze vraag over.

De respons

De aankondigingsbrief leidde tot twee afmeldingen voor het onderzoek. De enquêteurs hebben in totaal 56 inwoners aan de telefoon gekregen: 16 inwoners wilden niet meewerken aan het interview en 40 inwoners werkten wel mee. Van de inwoners die zijn bereikt, werkte 69% mee aan het interview. De verdeling was: 8 inwoners met een bijstandsuitkering uit Achtkarspelen, 11 inwoners zonder een bijstandsuitkering uit Achtkarspelen, 11 inwoners met een bijstandsuitkering uit Tytsjerksteradiel en 10 inwoners zonder een bijstandsuitkering uit Tytsjerksteradiel.

aantal adressen	120	
onbruikbaar (geen nummer, fout nummer, bewindvoerder, overleden, verhuisd, geen NL, etc.)	15	
3x geen gehoor	8	
niet bereikt of minder dan 3 pogingen ondernomen (adressen over)	39	
bereikt	58	
weigering vooraf	2	
weigering telefonisch	16	
totaal aantal weigeringen	18	31%
respons	40	69%

Bijlage 4 Normenkader

Thema: Beleid	
Norm: rood = niet voldaan, oranje = deels voldaan, groen = voldaan	Toelichting
Er is recent beleid voor preventie en vroegsignalering, inkomensondersteuning, participatieregelingen en schulddienstverlening	Er is geen specifiek armoedebeleid of beleid gericht op preventie. Er is wel beleid voor schulddienstverlening, aandacht voor vroegsignalering en minimaregelingen.
Er ligt een consistente beleidstheorie aan het beleid ten grondslag	Er is geen uitgewerkt mensbeeld of consistente set aan veronderstellingen. De gemaakte keuzes zijn vooral financieel gedreven.
Er zijn instrumenten gekoppeld aan het beleid	Er zijn wel instrumenten, maar vooral als het gaat om preventie zijn er maar weinig instrumenten.
Er ligt een doelgroepenanalyse ten grondslag aan het beleid	Er is enig zicht op de omvang van de doelgroepen, maar dat is niet leidend voor de gemaakte keuzes.
Het beleid is in lijn met het bredere beleid sociaal domein	Er is integraal beleid sociaal domein, waarbij integraliteit niet is uitgewerkt. Er is wel apart beleid voor schulddienstverlening.
Er zijn beleidsdoelen geformuleerd	Er zijn 4 algemene doelen en 5 principes voor de werkwijze geformuleerd. Deze gaan niet specifiek over armoede.
De beleidsdoelen zijn concreet en meetbaar geformuleerd	De beleidsdoelen zijn niet concreet en meetbaar.
Thema: Uitvoering	
Voor elke regeling is een toegang ingericht	Er is een toegang ingericht voor elke regeling.
De toegang tot elke regeling is afgestemd op de doelgroepen	De toegang tot de regelingen is niet afgestemd op de doelgroepen. Voor de inwoner zijn er vele loketten en bij elk loket moeten telkens overlappende gegevens aangeleverd worden. Ondersteuning bij het aanvragen is versnipperd georganiseerd.
Elke uitvoerder weet hoe de toegang is ingericht en helpt inwoners op de juiste manier bij de toegang	Het gebiedsteam en Kearn kijken breed naar ondersteuningsmogelijkheden, de andere uitvoerders en maatschappelijke partners voeren vooral de eigen diensten uit.
Voor elke regeling is een werkproces ingericht dat aansluit op de bedoeling van de regeling	Er is een werkproces voor vroegsignalering en voor elke inkomensregeling en er wordt gewerkt aan het up to date maken en houden van werkprocessen. De fondsen hanteren werkprocessen conform hun eigen landelijke richtlijnen.
De uitvoerders worden voldoende gefaciliteerd om de regelingen conform de bedoeling uit te voeren	Er is een toetsysteem ingericht om de kwaliteit van de afhandeling van aanvragen inkomensondersteuning te borgen. Er zijn voldoende mensen om het werk uit te voeren, maar de processen zijn niet efficiënt ingericht. Er is weinig tijd voor vroegsignalering.

De regelingen worden conform de bedoeling uitgevoerd		Ondanks de omgekeerde toets is een echt integrale werkwijze in de praktijk nog altijd moeilijk. Vroegsignalering is niet een aparte taak en wordt niet gezien als prioriteit, maar erbij gedaan.
De regelingen zijn begrijpelijk voor de inwoners		De regelingen zijn te complex voor veel inwoners. Veel inwoners hebben hulp nodig. Zelfs professionals vinden het complex.
De toegang tot regelingen sluit aan bij de leefwereld van inwoners		Zowel de toegang als de ondersteuning is versnipperd georganiseerd.
De rolverdeling van de uitvoerders is duidelijk		Het is helder wie welke instrumenten uitvoert. Het is niet helemaal duidelijk wie welke ondersteuning uitvoert.
In de uitvoering neemt elke uitvoerder de afgesproken rol op zich		De uitvoerders nemen de afgesproken rol op zich, de rolverdeling tussen de uitvoerders is duidelijk voor iedereen.
Er is een overlegstructuur tussen uitvoerders onderling en tussen uitvoerders en de gemeente		Er is bilateraal overleg tussen de gemeente en de uitvoerders. Op projectniveau en casusniveau wordt overleg gevoerd, maar er is geen structurele overlegstructuur.
De gemeente voert een doeltreffende procesregie		De armoedetafels zijn recent weer opgestart, maar de informatie beperkt zich tot algemene informatie over wie wat doet. De fondsen, Kearn en Humanitas willen meer inhoudelijke afstemming en regie op samenwerking door de gemeente.
De samenwerking draagt bij aan de beleidsdoelen		De samenwerking verloopt niet optimaal, waardoor de dienstverlening nog niet voldoende integraal is.
Thema: Doelbereiking		
Het gebruik van de regelingen is inzichtelijk		Van minimaregelingen wordt elke maand een rapportage gemaakt over gebruik en benutting van het budget, van kwijtschelding en AV-Friesso kan dat gemakkelijk opgezocht worden in de systemen. Leergeld levert jaarlijks, Jeugdfonds en Volwassenenfonds elk kwartaal, cijfers over het bereik van het aantal inwoners.
Het bereik van de regelingen is inzichtelijk		Van de meeste regelingen is de omvang van de doelgroep niet bekend. Voor drie regelingen schat de gemeente de omvang van de doelgroep in (voor de overige regelingen niet). Over bereik wordt niet gerapporteerd.
Het beschikbare budget voor de uitvoering van de regelingen is inzichtelijk		Er wordt op het niveau van regeling begroot, er is een realtime zicht op de benutting.
Het budget wordt realistisch begroot		Bij afwijkingen t.o.v. de begroting wordt een begrotingswijziging doorgevoerd. Er wordt niet voor elke regeling realistisch begroot als er een beleidswijziging plaatsvindt.
Het budget is toereikend		Er kan binnen het taakveld inkomensondersteuning geschoven worden met budget zonder tussenkomst van college of raad. In dat taakveld vallen ook de BUIG-uitkeringen. Tekorten kunnen altijd binnen het taakveld worden aangevuld met overschotten van andere budgetten.
De instrumenten vormen een deel van de oplossing voor de problemen van inwoners		Ja, voor het merendeel zijn de regelingen een deel van de oplossing voor het armoedeprobleem.

De inwoners voelen zich correct bejegend door uitvoerders		Inwoners zijn tevreden over het contact, maar een kleine minderheid is ook zeer ontevreden over de bejegening.
De beleidsdoelen worden gemonitord		Nu de beleidsdoelen niet meetbaar zijn geformuleerd, is er geen monitoring op het bereiken van de doelen. Wel zijn er allerlei data beschikbaar, maar niet gekoppeld aan de doelen.
De beleidsdoelen worden bereikt		Hoewel het beleid activerend zou moeten zijn, is dat niet direct doorvertaald in de voorwaarden voor de regelingen en uit het verleden is er een andere focus: ontzorgen.

1. *Armoede in Tytsjerksteradiel*
2. *Regelingen in Tytsjerksteradiel*
3. *Beleving inwoners*

1. Armoede in Tytsjerksteradiel

1.1	Huishoudens en inkomen	
1.2	Kinderen in armoede	
1.3	Huishoudens met problematische schulden	
1.4	Instromers in de problematische schulden	

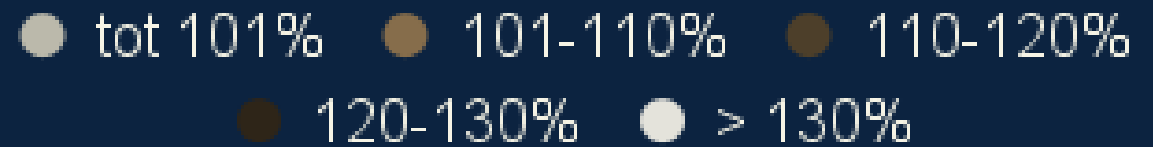
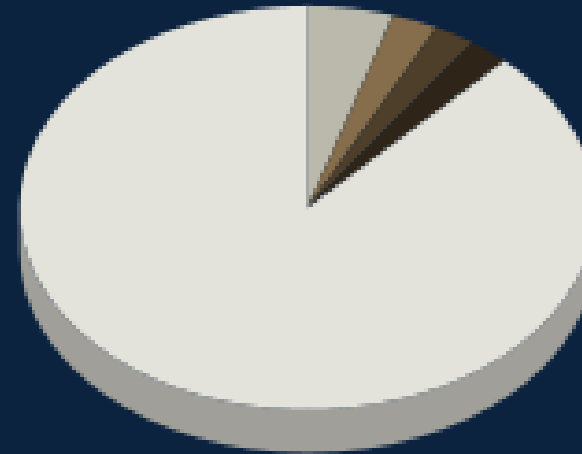
Deze factsheets zijn gemaakt om u een beeld te geven van de aard en omvang van de armoedeproblematiek in de gemeente Tytsjerksteradiel. Kenmerken van de inwoners van Tytsjerksteradiel zijn vergeleken met die van de inwoners van de provincie Fryslân en van Nederland.

1.1 Huishoudens en inkomen (1/2)

Totaal aantal huishoudens	13.600
Inkomen tot 101%	653
Inkomen 101%-110%	353
Inkomen 110%-120%	313
Inkomen 120%-130%	313
Tot. inkomen tot 130%	1.632
Inkomen > 130%	11.968

1.1 Huishoudens en inkomen (2/2)

		Tytsjerksteradiel	Fryslân	Nederland
Huishoudens met een inkomen tot 120% (% van aantal huishoudens) Bron: CBS 2021		9.7%	13.3%	12.7%
Personen met een bijstandsuitkering (per 10.000 inwoners) Bron: CBS 2021		288	437	431
Huishoudens met een bijstandsuitkering (% van aantal huishoudens) Bron: CBS nov 2022		3.3%	5.0%	4.8%
Alleenstaanden met bijstandsuitkering (% van alleenstaanden) Bron: CBS dec 2021		6.8%	9.9%	8.7%
Beroepsbevolking met laag onderwijsniveau* (per 1.000 inwoners van 15-74 jaar) Bron: CBS 2022		171	156	147

*Onderwijs op het niveau van basisonderwijs, het vmbo, de eerste leerjaren van havo/vwo en de entreeopleiding, de voormalige assistentenopleiding (mbo1).

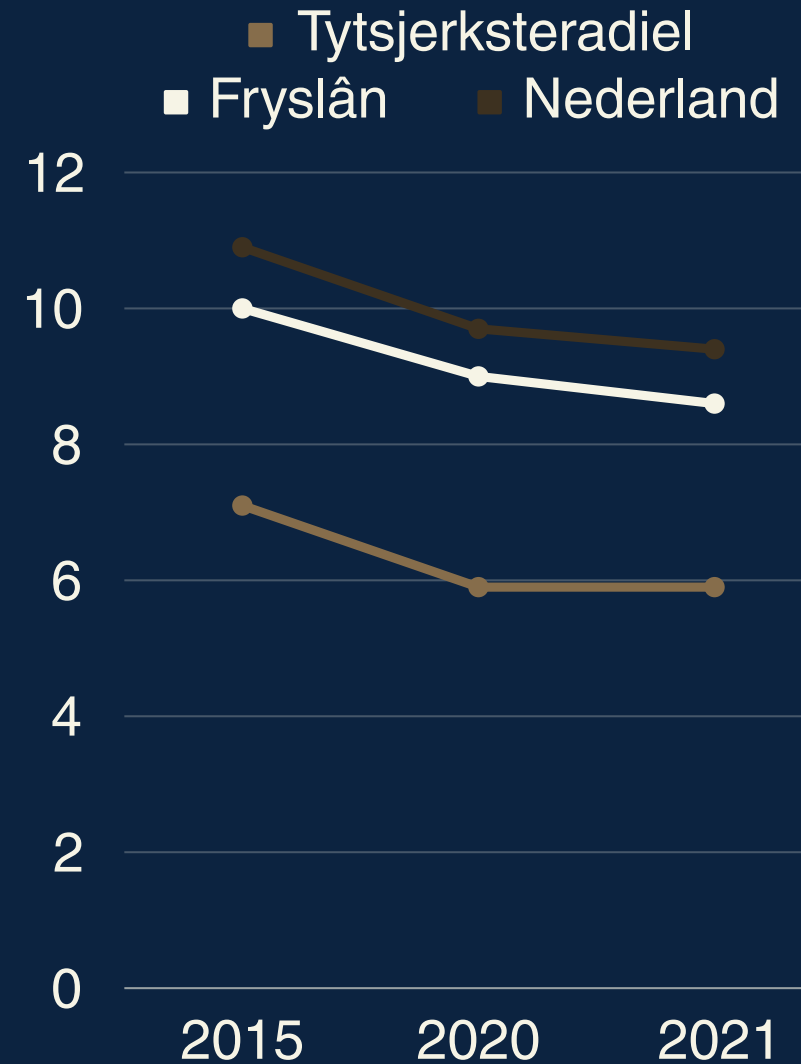
1.2 Kinderen in armoede

Percentage kinderen in armoede*
(% t.o.v. alle kinderen 0-18 jaar).

*Armoede is gedefinieerd als een huishoudinkomen dat lager ligt dan 120% van het sociaal minimum.

	T-diel	Fryslân	Nederland
2015	7.1%	10.0%	10.9%
2020	5.9%	9.0%	9.7%
2021*	5.9%	8.6%	9.4%

*Gebaseerd op voorlopige cijfers.

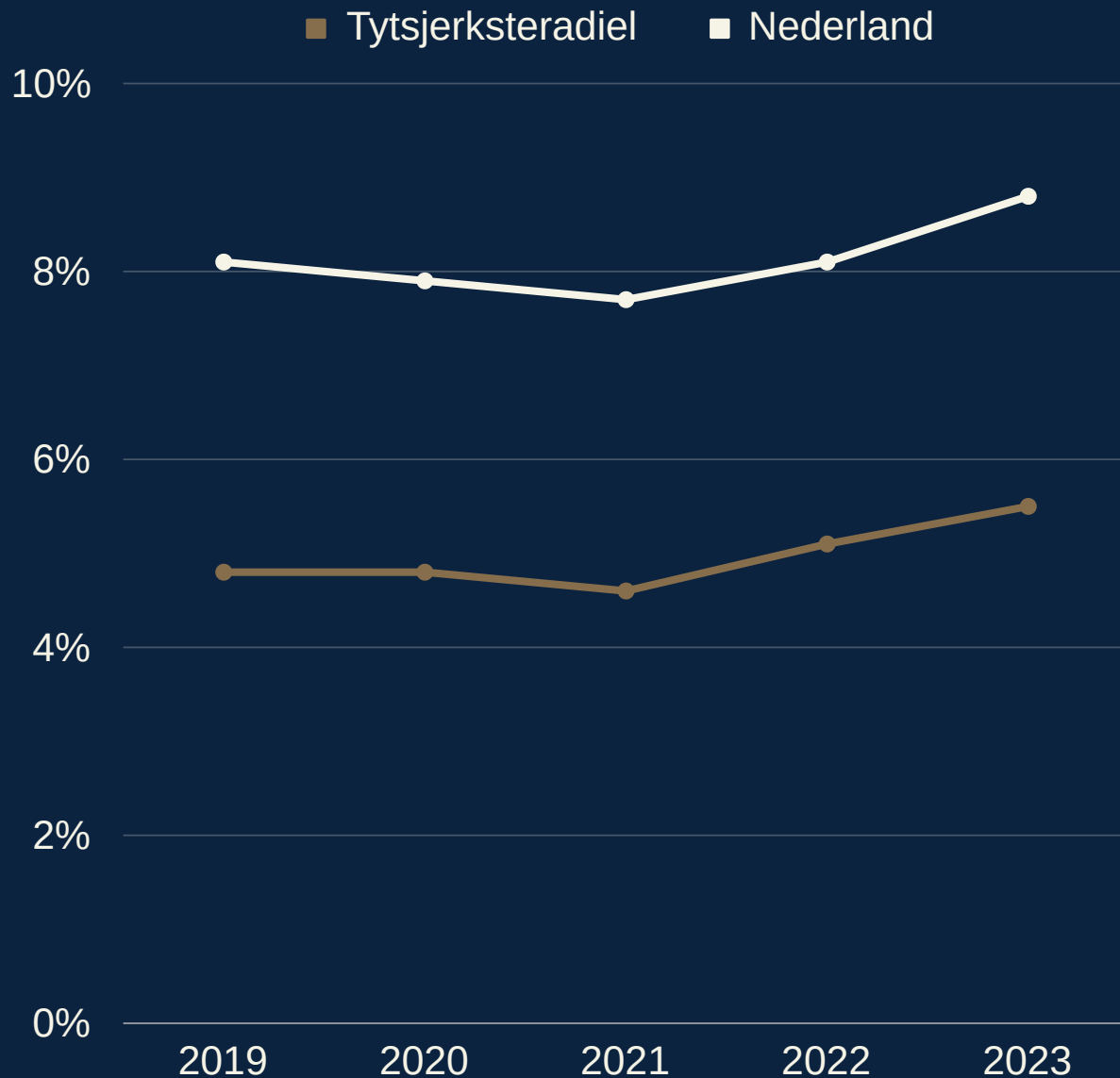
Bron: NJI

Bewerkt door Parma Groep

1.3 Huishoudens met problematische schulden*

In Tytsjerksteradiel had in 2023 5.5% van de huishoudens geregistreerde problematische schulden. Dat zijn 770 huishoudens. In Nederland had 8.8% van de huishoudens geregistreerde problematische schulden. Het percentage van huishoudens met geregistreerde problematische schulden ligt in Tytsjerksteradiel dus lager dan het landelijk percentage, maar Tytsjerksteradiel volgt wel de landelijke stijging in aantal huishoudens met geregistreerde problematische schulden.

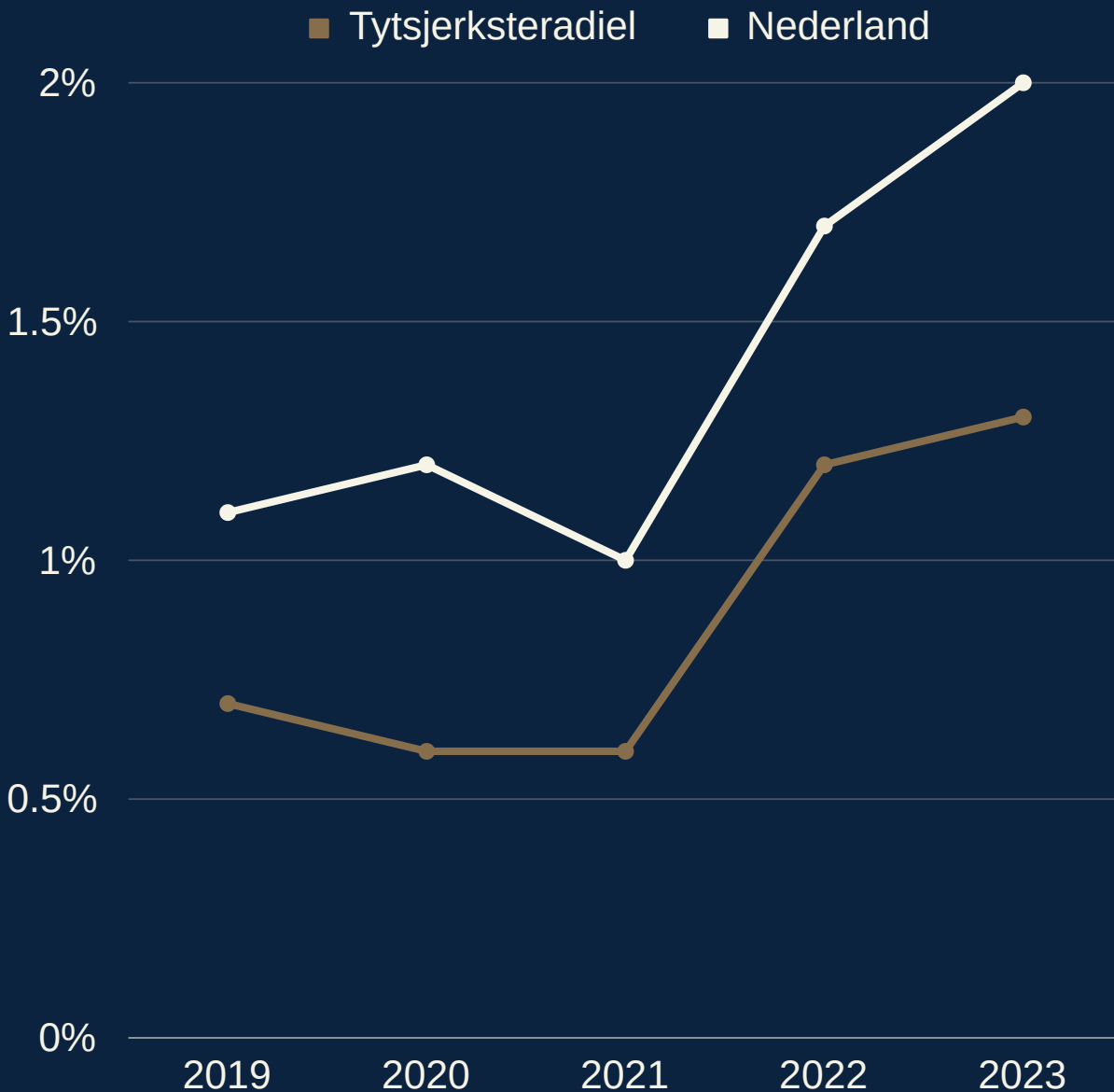
*De uitgebreide definitie per registratie van problematische schulden leest u [hier](#), op tabblad 'definitie geregistreerde problematische schulden'.

Bron: CBS 2023

1.4 Instromers in de problematische schulden

In Tytsjerksteradiel stroomde in 2023 1.3% van de huishoudens in de geregistreerde problematische schulden. Dat zijn 170 huishoudens. In Nederland stroomde 2.0% van de huishoudens in de geregistreerde problematische schulden. Het percentage van huishoudens met geregistreerde problematische schulden ligt in Tytsjerksteradiel dus lager dan het landelijk percentage en Tytsjerksteradiel volgt de landelijke trend minder hard. Toch neemt het aantal instromers in de geregistreerde problematische schulden toe.

2. Regelingen Tytsjerksteradiel

2.1 Bijzondere bijstand - totaal

2.2 Individuele bijzondere bijstand

2.3 Individuele inkomenstoelage

2.4 Compensatie Eigen Risico

2.5 Individuele studietoelage

2.6 Tegemoetkoming kosten kinderopvang

2.7 Energietoelage

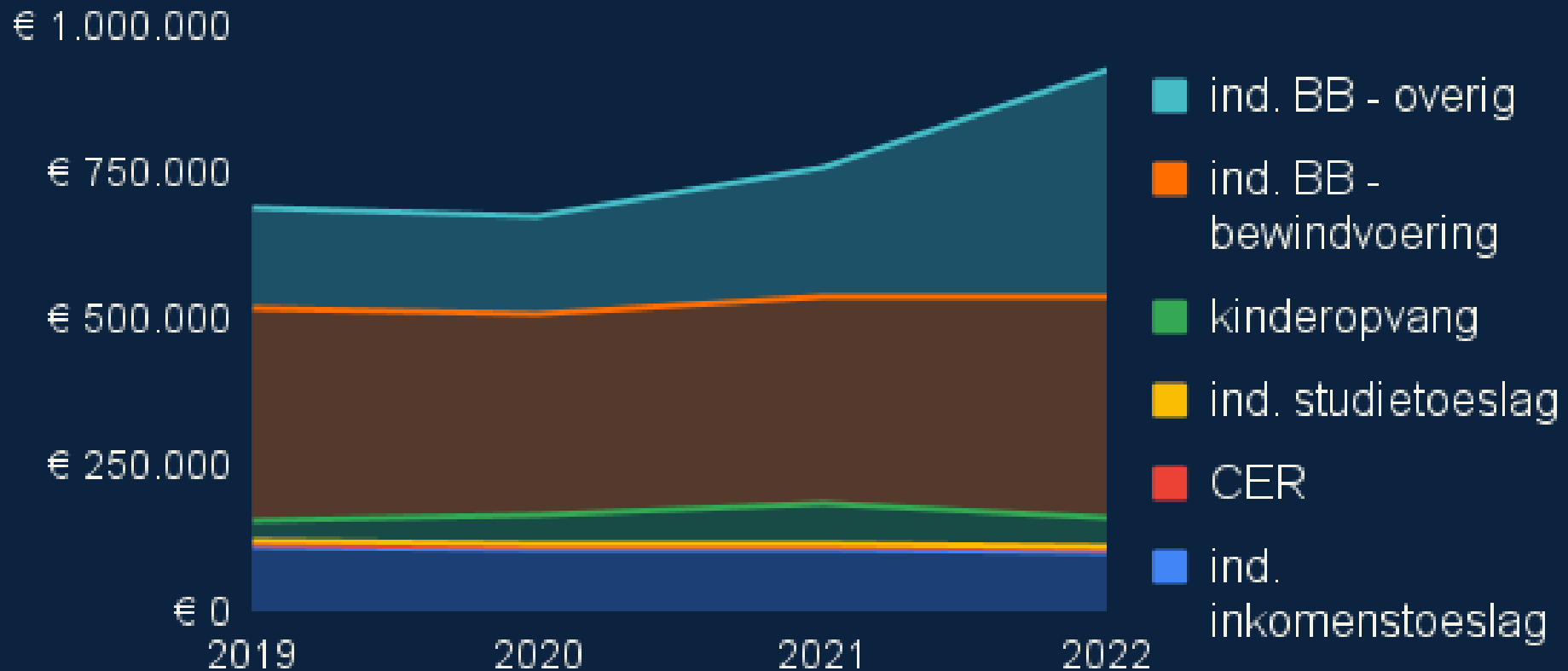
2.8 Collectieve ziektekostenverzekering: AV-Frieso

2.9 Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

2.1 Bijzondere bijstand

Bijzondere bijstand is een kostenplaats waaronder de meeste minimaregelingen vallen: individuele bijzondere bijstand, individuele inkomenstoelage, compensatie eigen risico, individuele studietoelage, tegemoetkoming kosten kinderopvang en de energietoelage. Deze regelingen hebben allemaal eigen voorwaarden en eigen beleidsregels. In onderstaande grafiek zijn de kosten voor de afzonderlijke regelingen vanaf 2019 tot en met 2022 cumulatief weergegeven. Omdat bijzondere bijstand voor beschermingsbewind een groot aandeel van individuele bijzondere bijstand betreft, is deze apart in de grafiek opgenomen. Op de volgende pagina's worden alle regelingen behandeld.

2.2 Individuele bijzondere bijstand

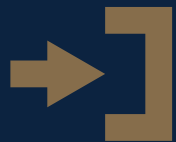
Een uitkering voor bijzondere, noodzakelijke kosten die niet op een andere manier betaald kunnen worden

110% van het sociaal minimum en eigen vermogen niet hoger dan toegestaan door de Participatiewet

Bij een inkomensgrens tot 110% worden de kosten in het geheel vergoed. Bij een inkomen boven de 110% is er sprake van draagkracht. 35% van het inkomen boven deze 110% is dan draagkracht. Indien er vermogen is boven de vermogensvrijlating wordt het meerdere voor 100% meegenomen als draagkracht

Formulier bijzondere bijstand invullen en als bijlage e-mailen of inleveren met bewijsstukken (voor bijstandsgerechtigden is er een verkort formulier)

Beleidsregels bijzondere bijstand 2020

2.3 Individuele inkomenstoelage

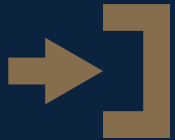
Een jaarlijkse, vrij te besteden aanvulling op een laag inkomen.

Minimaal 3 jaar op maximaal 110% van de toepasselijke bijstandsnorm en eigen vermogen niet hoger dan toegestaan door de Participatiewet.

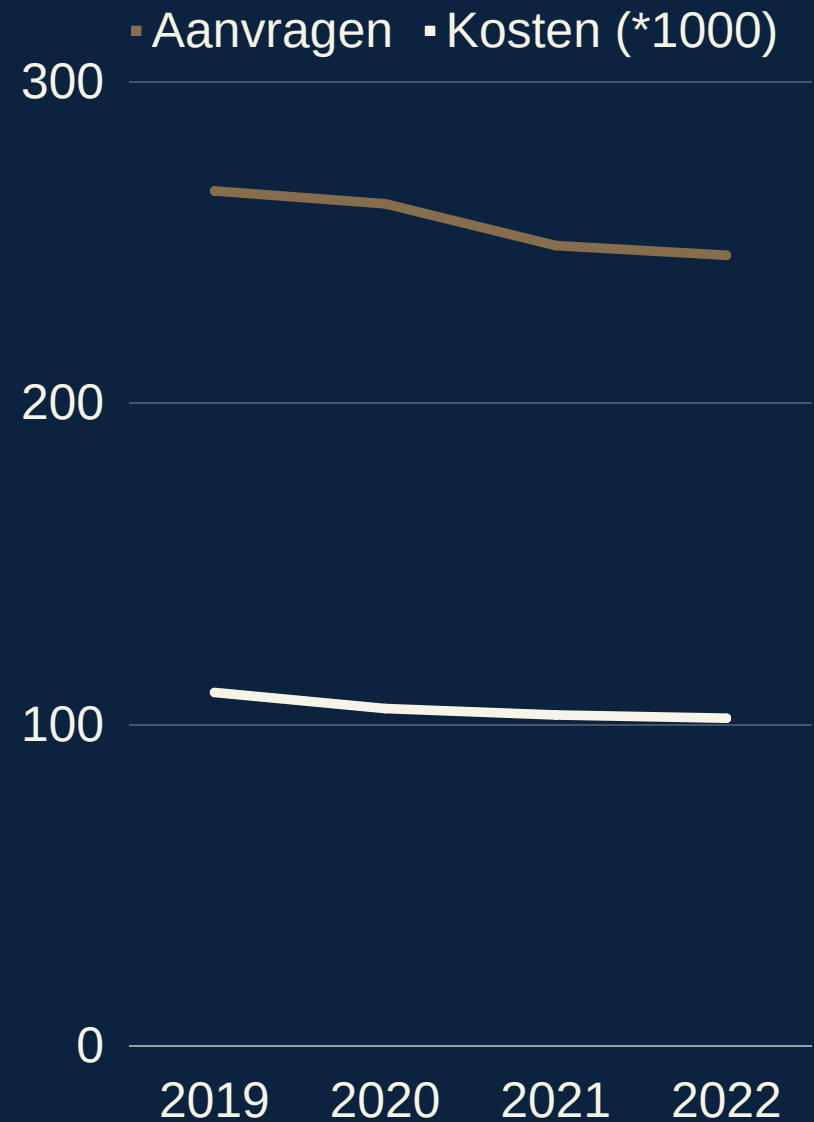
Alleenstaande €413, alleenstaande ouder €531, gezin €589.

Met DigiD of formulier inkomenstoelage printen, invullen en op papier / via e-mail inleveren.

Verordening Individuele Inkomenstoelage 2020

2.4 Compensatie eigen risico

De gemeente vergoedt een deel van het wettelijk eigen risico ziektekosten

Chronisch zieke of gehandicapte mensen van 18 jaar of ouder, 110% van het sociaal minimum en eigen vermogen niet hoger dan toegestaan door de Participatiewet

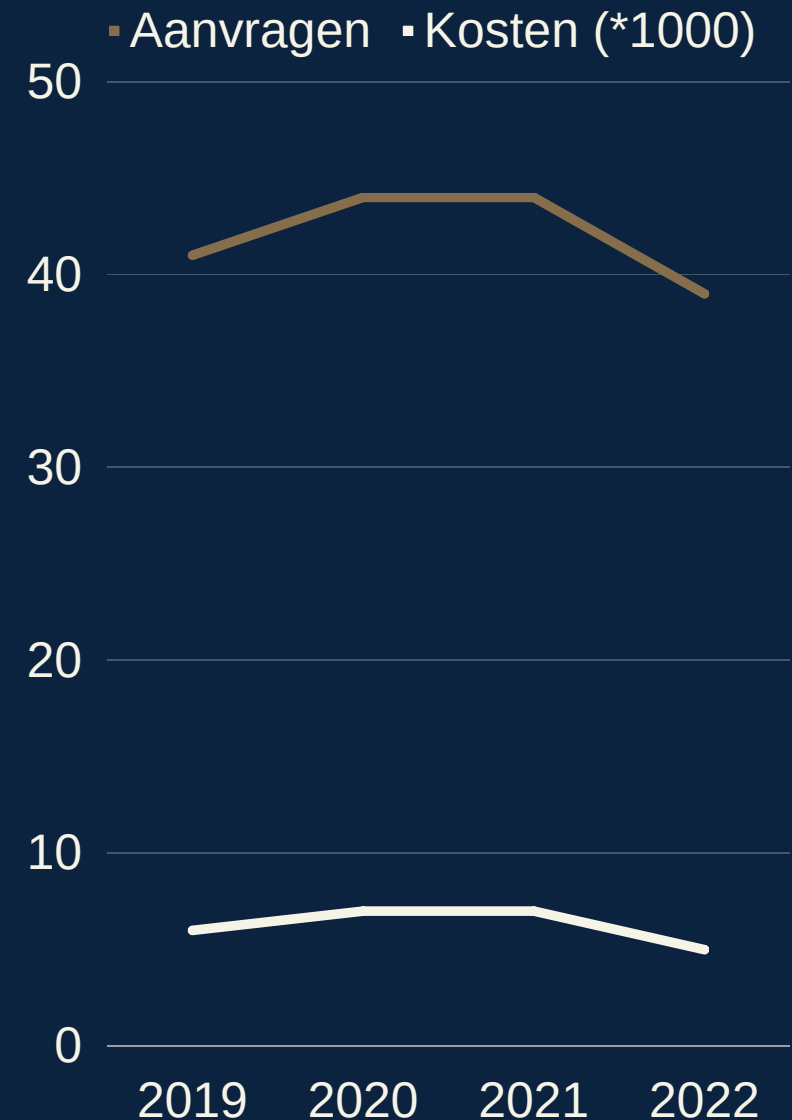
€130

Formulier bijzondere bijstand invullen en als bijlage e-mailen of inleveren met bewijsstukken (voor bijstandsgerechtigden een verkort formulier)

Beleidsregels Compensatie eigen risico zorgverzekeringswet 2020

2.5 Individuele studietoelage

Om een hoge studieschuld te voorkomen, kunnen studenten een studietoelage aanvragen

Studenten met een medische beperking (getoetst door een medisch onderzoeksbureau). Het vermogen is niet hoger dan het bedrag aangegeven in de Participatiewet

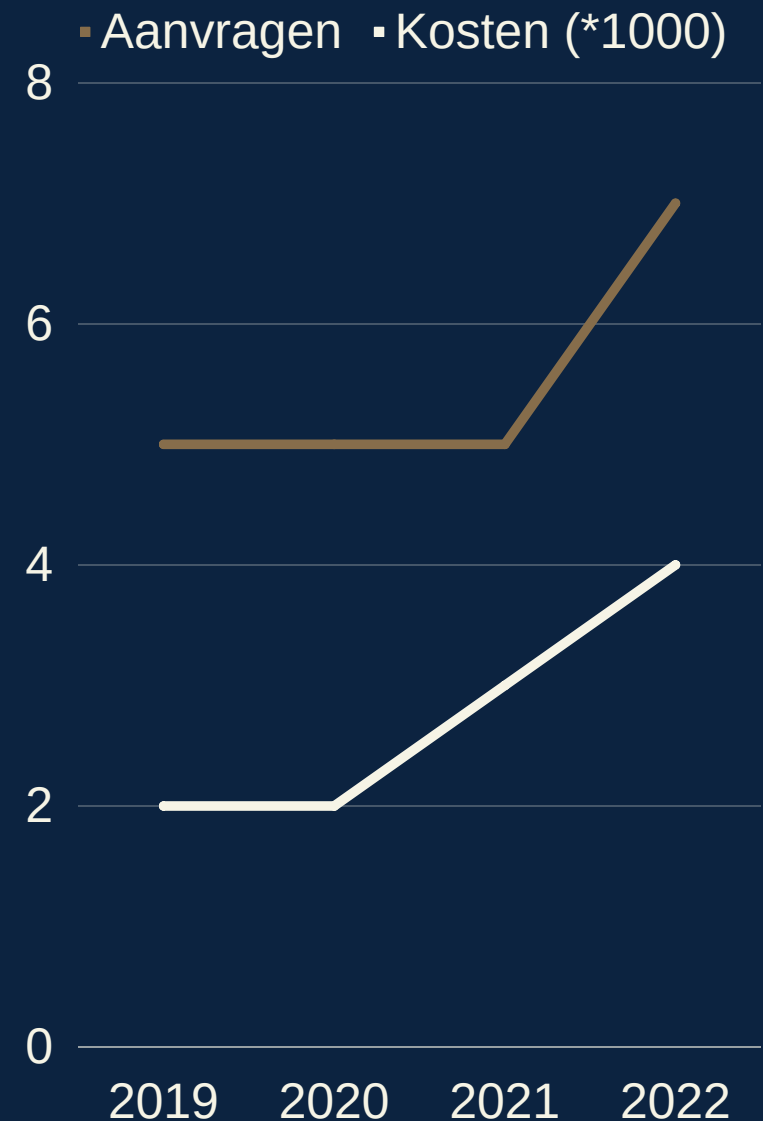
Het bedrag is leeftijdsafhankelijk en varieert van €98,58 (15-jarige) tot €328,59 (21-jarige student of ouder) per maand

Aanvraagformulier studietoelage printen, invullen en als bijlage e-mailen of inleveren met bewijsstukken

Beleidsregels Studietoelage 2022

2.6 Tegemoetkoming kosten kinderopvang

Een vergoeding van (een deel van) de eigen bijdrage van de kinderopvangtoeslag

Inwoners die een gemeentelijk traject volgen richting de arbeidsmarkt, een studie volgen, werken en een aanvullende bijstandsuitkering ontvangen, een inburgeringstraject volgen of een sociaal medische indicatie voor kinderopvang hebben

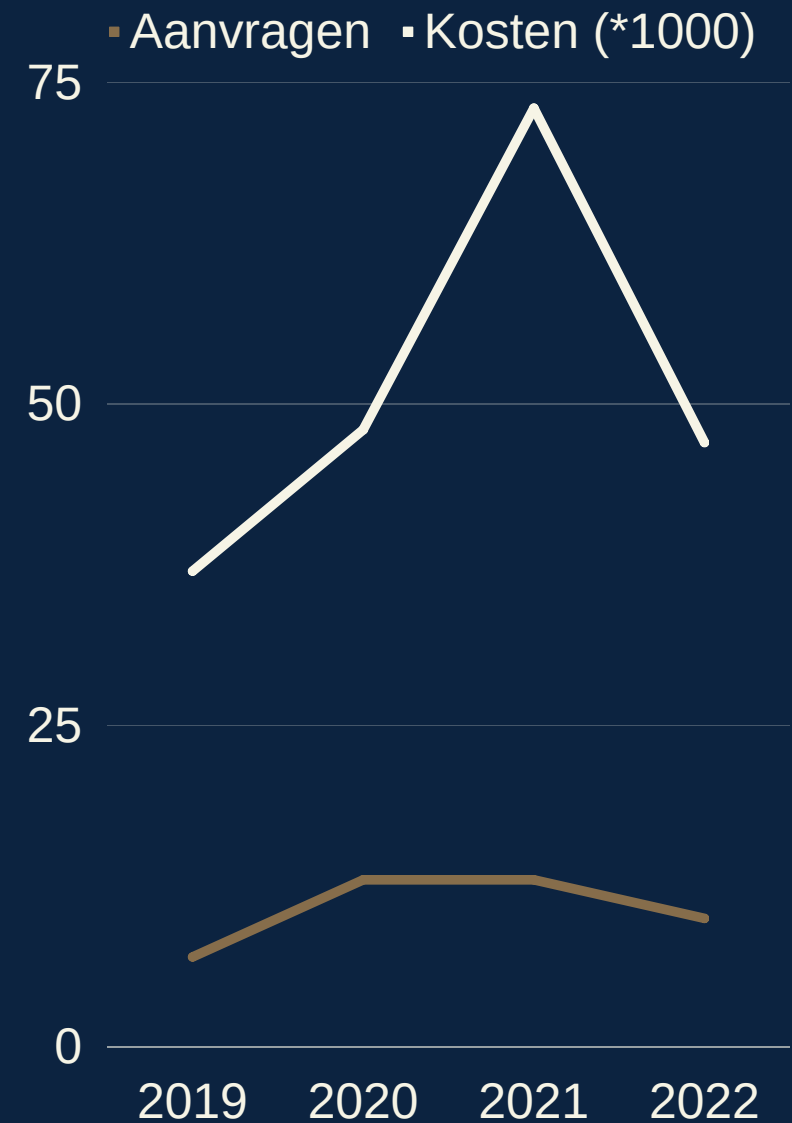
Afhankelijk van de kosten en het inkomen

Aanvraagformulier tegemoetkoming kosten kinderopvang printen, invullen en als bijlage e-mailen of inleveren met bewijsstukken

Beleidsregels tegemoetkoming kosten kinderopvang 2021

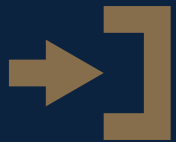
2.7 Energietoeslag

De energietoeslag is bedoeld om huishoudens met een laag inkomen deels te compenseren voor de gestegen energieprijzen

120% van het sociaal minimum, geen vermogenstoets

Inwoners met een bijstands-, IOAW-, IOAZ- of Bbz-uitkering hebben de toeslag automatisch ontvangen. Andere inwoners met een inkomen tot 120% hebben de toeslag aangevraagd met een formulier (verklaring) en een kopie van het identiteitsbewijs.

Beleidsregels eenmalige energietoeslag 2022

2022

Hoogte energietoeslag	€1.300
Aantal verstrekkingen	1.381
Totale kosten	€1.795.753

2.8 Collectieve ziektekostenverzekering: AV-Frieso

Een korting op de premie voor de basisverzekering en de aanvullende verzekering

110% van het sociaal minimum en eigen vermogen niet hoger dan toegestaan door de Participatiewet

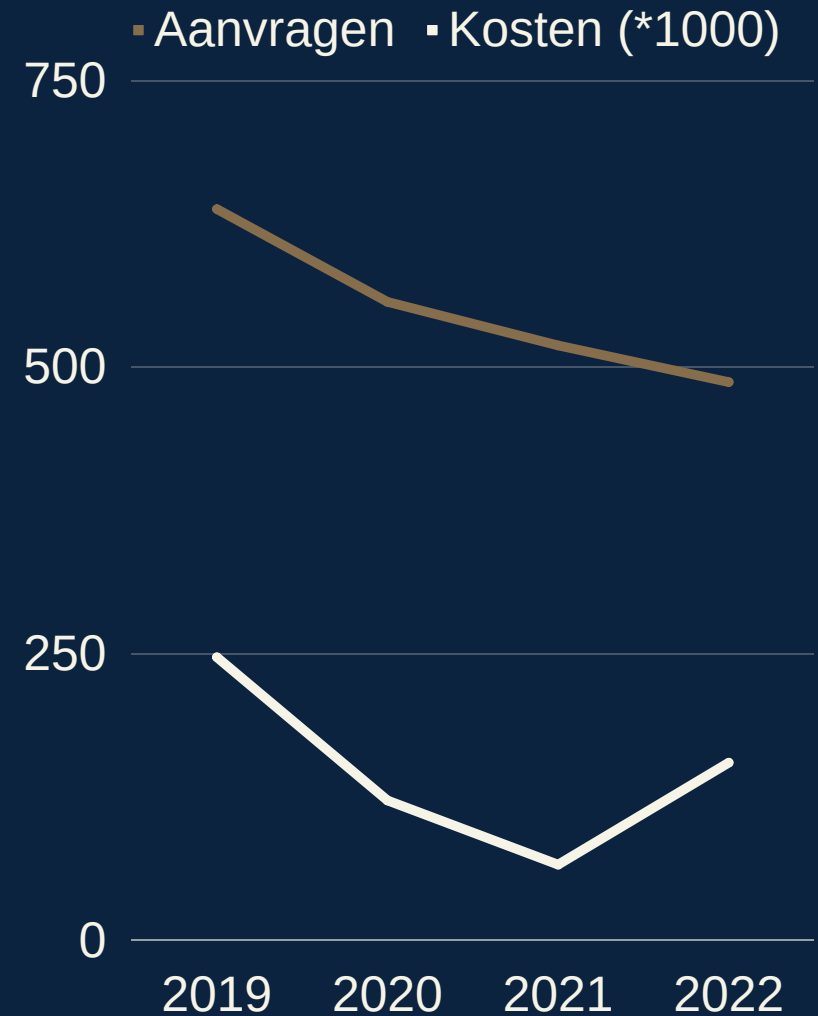
Korting op de premie van €10 per maand

Aanmelding via De Friesland, website gezondverzekerd.nl of aanvragen via inkomensconsulent

Beleidsregels collectieve ziektekostenverzekering AV Frieso 2022

2.9 Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

Gehele of gedeeltelijk kwijtschelding van:
zuiveringsheffing, watersysteemheffing ingezetenen,
afvalstoffenheffing, kosten huwelijk, kosten
gehandicaptenparkeerplaats, kosten
gehandicaptenparkeerkaart, kosten aanvraag
huisbezoek ID-kaart

100% van het sociaal minimum

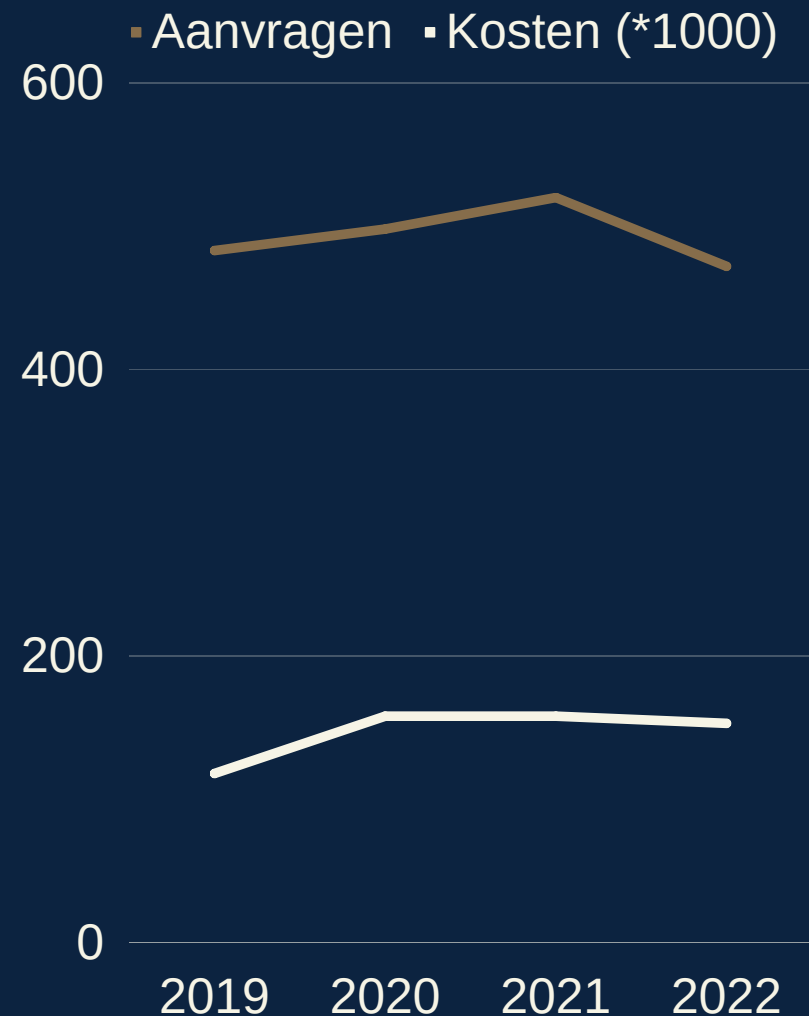

Gehele of gedeeltelijke kwijtschelding

Met DigiD aanvragen via de website van het
Noordelijk belastingkantoor

Invorderingswet 1990, Uitvoeringsregeling
Invorderingswet 1990, regeling kwijtschelding
belastingen mede-overheden en de Leidraad
invordering gemeentelijke belastingen gemeente
Tytsjerksteradiel

3. Beleving door inwoners - inhoudsopgave

In deze factsheets leest u de uitkomsten van de telefonische interviews die zijn afgenomen in Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel. We hebben 40 inwoners gesproken, waarvan er 21 uit Tytsjerksteradiel komen en 19 uit Achtkarspelen. 19 van de geïnterviewde inwoners heeft een bijstandsuitkering.

Meestal is er geen verschil in uitkomsten tussen inwoners van Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel. Als er wel verschillen zijn, dan wordt dit in de factsheets genoemd.

'Mei ik jo wat freegje?'

3.1	Armoede beleving	
3.2	Bekendheid van regelingen	
3.3	Gebruik van regelingen	
3.4	Hulp bij het aanvragen van regelingen	
3.5	Tevredenheid over het aanvragen	
3.6	Contact met gemeente	
3.7	Redenen van niet-gebruik	
3.8	Leergeld, jeugdsportfonds en volwassenenfonds	
3.9	Volwassenenfonds	

3.1 Armoedebeleving

Fondsen en regelingen:	8K	TD	Met bijstand	Zonder bijstand	Totaal
dragen totaal niet bij	2	0	1	1	2
dragen een beetje bij	4	10	4	10	14
maken het verschil tussen wel en niet redden	7	4	7	4	11
vormen een leuk extraatje	0	1	1	0	1
n.v.t.	4	4	3	5	8
Totaal	17	19	16	20	36

Voor 10 inwoners zonder bijstandsuitkering (50%) dragen de minimaregelingen een beetje bij

Bij 7 inwoners met een bijstandsuitkering (44%) maken de minimaregelingen het verschil bij het rondkomen

In Achtkarspelen maken de minimaregelingen en fondsen vaker het verschil (7 vd 17)

In Tytsjerksteradiel dragen minimaregelingen vaker een beetje bij (10 vd 19)

Wat heeft u nodig van de gemeente om beter rond te kunnen komen?

- Eerder gebruik mogen maken van regelingen
- Aanvragen makkelijker en laagdrempelig maken
- Goede informatie verstrekken**
- Toeslagen niet laten terugbetalen
- Bereikbaar zijn
- Meer geld geven
- Meer toeslagen/subsidies verstrekken
- Beter communiceren met/naar inwoners
- Toegang tot volwassenenfonds geven

3.2 Bekendheid van regelingen (1/2)

? Heeft u wel eens van miniregelingen gehoord?

Nee, eigenlijk niet, nooit van gehoord

Ja, enigszins, sinds kort, een beetje

? Hoe bent u bekend geraakt met de miniregelingen? (beantwoord door 34 inwoners)

8

Via familie of vrienden

4

Zelf gezocht

3

Anders

19

Via de gemeente

achtkarspelen GEMEENTE

6

Minimagids/ geldgids

gemeente | tytsjerksteradiel

w om g h n j s b s e

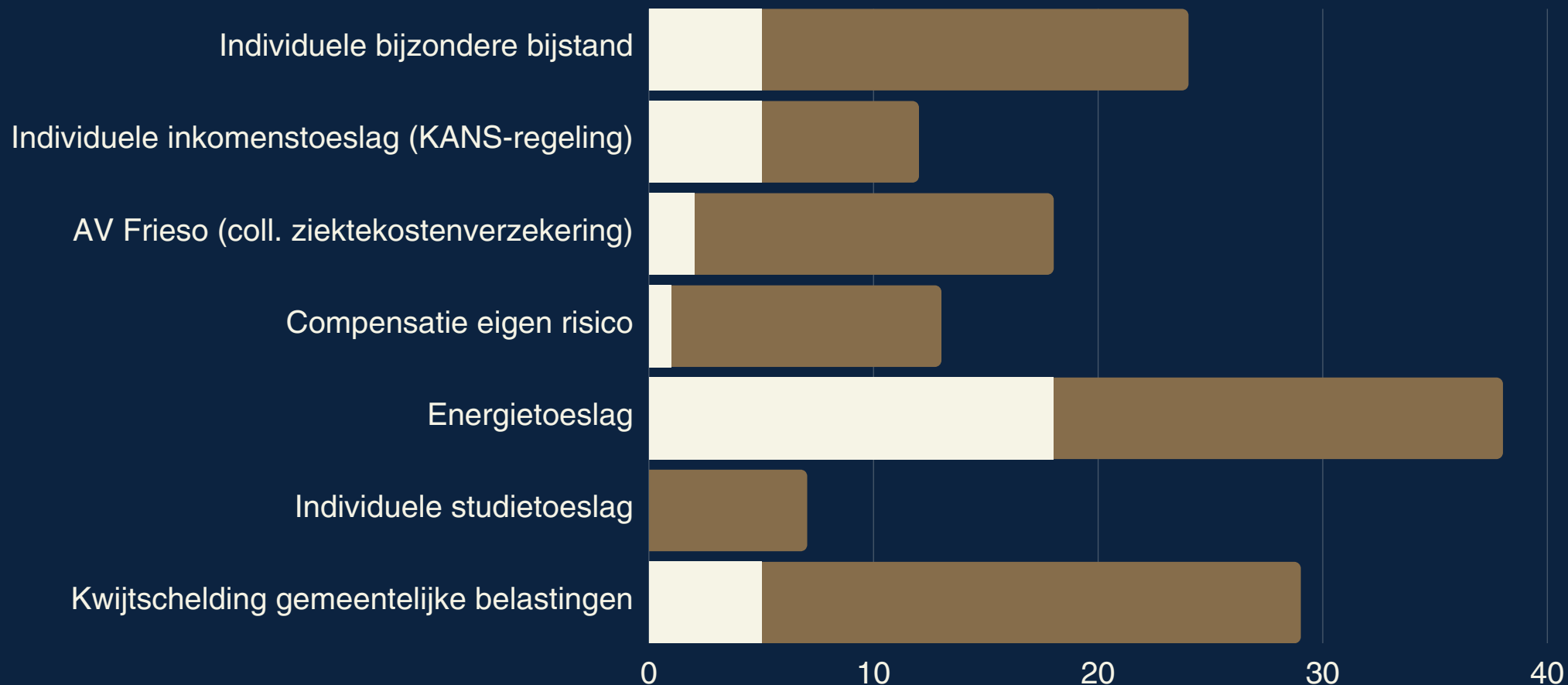
3.2 Bekendheid van regelingen (2/2)

Welke regelingen kent u (zonder hulp)?

Heeft u wel eens van deze regelingen gehoord (met hulp)?

■ Zonder hulp ■ Met hulp

Eén inwoner kende geen enkele minimaregeling

3.3 Gebruik van regelingen

Aangevraagde regelingen door inwoners in de afgelopen 3 jaar (beantwoord door 39 inwoners)	8K	TD	Totaal
Geen	6	2	8
Individuele bijzondere bijstand	2	2	4
Individuele inkomenstoeslag (KANS-regeling in 8k)	4	5	9
Coll. ziektekostenverzekering (=AV Frieso)	2	2	4
Compensatie eigen risico (=CER)	2	3	5
Energietoeslag	9	16	25
Individuele studietoeslag	0	1	1
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen	6	3	9

Het onderzoek is uitgevoerd onder een steekproef van inwoners die in 2022 de energietoeslag hebben ontvangen. Toch geven 6 inwoners van Achtkarspelen en 2 inwoners van Tytsjerksteradiel aan geen enkele regeling gebruikt te hebben

Meer dan de helft van de inwoners van Achtkarspelen weet niet dat zij de energietoeslag hebben ontvangen (10 van de 19)

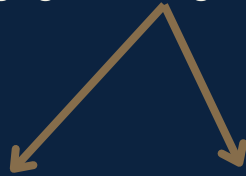

3.4 Hulp bij het aanvragen van regelingen

32 inwoners hebben aangegeven regelingen te hebben aangevraagd

18 inwoners hebben de regelingen zelf aangevraagd

14 inwoners hebben hulp gevraagd bij het aanvragen van de regelingen

Hulp gevraagd bij:

- Gemeente (5)
- Professionals (4)
- Bekenden (4)
- Werkgever (1)

Van de inwoners die hulp van gemeente en/of professionals hebben gevraagd, is 64% (9 van 14) doorverwezen naar andere instanties

Doorverwezen naar:

- Voedselbank (5)
- Landelijke toeslagen (5)
- Schulddienstverlening (4)

Twee inwoners noemen in de toelichting dat via het buurthuis/vrijwilligers/Suska hulp is ontvangen

'Mijn oudste dochter heeft alles voor mij geregeld'

'Er zijn regelmatig bijeenkomsten in het buurthuis. Daar word ik dan gewezen op allerlei dingen. Daarnaast vragen zij dan meteen ook bepaalde regelingen aan. Dat gaat altijd erg prettig'

3.5 Tevredenheid over het aanvragen

72% van de 32 aanvragers is positief over het aanvragen

28% van de 32 aanvragers is negatief over het aanvragen

'De aanvraag voor de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen duurde lang. De beoordeling liet een half jaar op zich wachten. Ik kreeg geen duidelijke motivatie van waarom de aanvraag was afgewezen en kreeg daarbovenop een rekening van €30,- voor het indienen van een bezwaar. Dus: traag, moeilijk, onduidelijk en door de rekening inmiddels ook argwanend'

'Keurig. Ze helpen altijd heel erg goed'

'Er heeft veel werk in gezeten. Ik ben blij dat ik gezegend ben met HBO-niveau. Ik vind het proces nog enigszins te doen, maar anders lijkt het me heel moeilijk'

'Proces ging vlot'

'Uitbetaling duurde lang'

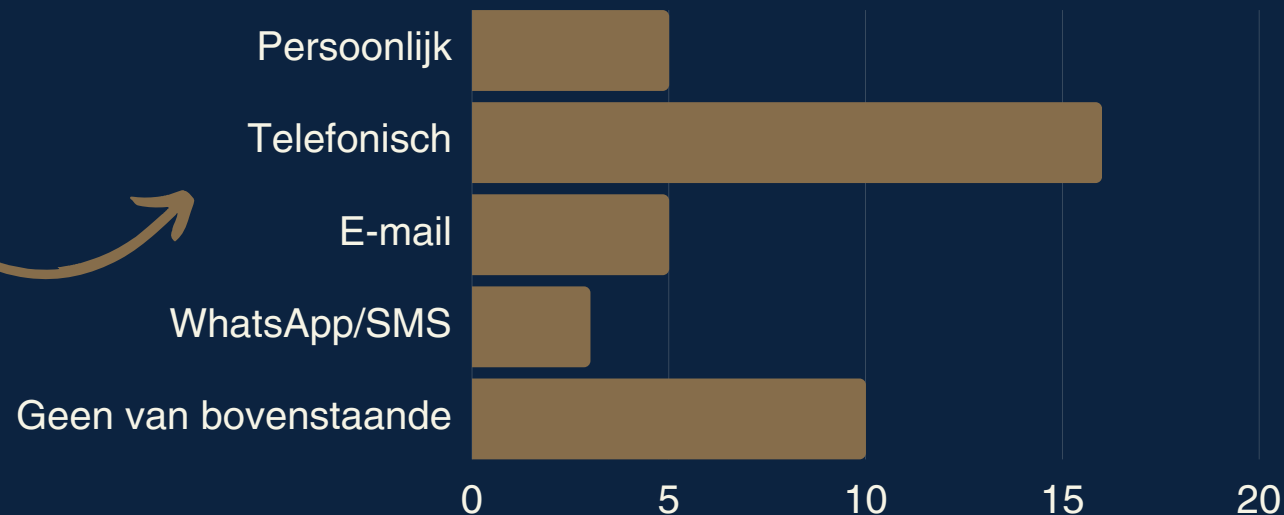

3.6 Contact met gemeente

De helft van de 32 aanvragers heeft telefonisch contact met de gemeente, een derde heeft helemaal geen contact met de gemeente gehad

Aanvragers hebben meestal positieve woorden over het contact, maar 9% van de aanvragers uit ook kritiek

Luisterend oor
Prima
Snel
Behulpzaam
Tevreden
Aardig
Aangenaam
Keurig
Positief
Begripvol
Sociaal
Vriendelijk
Goed
Top
Duidelijk
Voel me begrepen
Meedenkend

Dictatuur
Zeer onvriendelijk
Onpersoonlijk
Beschuldigend
Slechte houding
Bruut
Gebrek aan menselijke maat

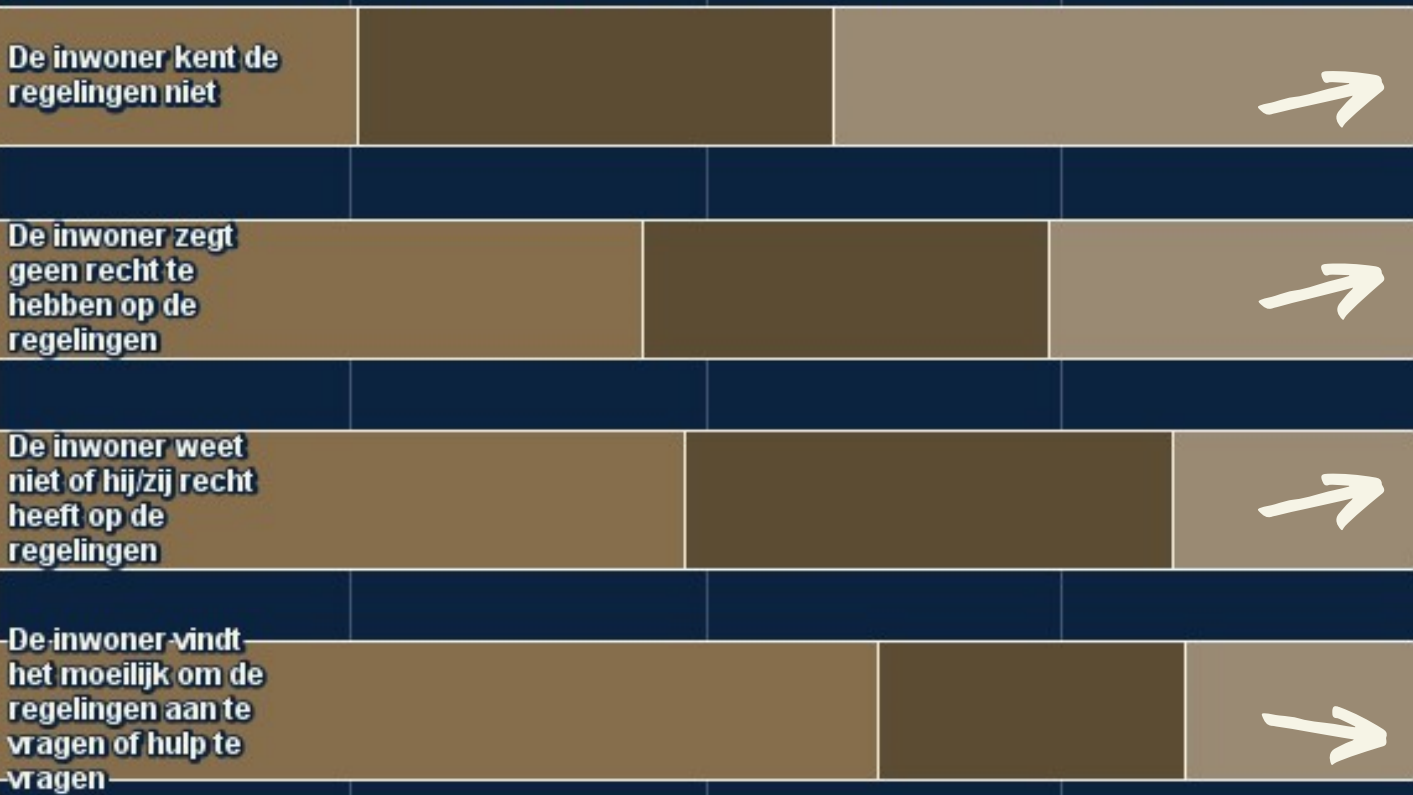

3.7 Redenen van niet-gebruik (1/2)

Aan de ontvangers van de energietoeslag is gevraagd 'Waarom gebruikt u niet nog meer minimaregelingen?'. De interviewers hebben op basis van het verhaal van de inwoners genoteerd in hoeverre de volgende omstandigheden op elke inwoner van toepassing zijn

■ helemaal niet van toepassing ■ enigszins van toepassing ■ sterk van toepassing

Regelingen niet kennen is voor 74% van de inwoners in meer of mindere mate een reden voor niet-gebruik

Iets meer dan de helft zegt geen recht te hebben op andere regelingen. Inwoners van 8K zeggen dit iets vaker dan inwoners van TD

37% van de inwoners uit 8K weet wel van het bestaan van regelingen, maar vindt het te moeilijk om erachter te komen of hij/zij er recht op heeft. In TD is dat 69% van de inwoners

38% van de inwoners denkt wel recht te hebben op de regelingen, maar vindt het te moeilijk om de regelingen aan te vragen of hier hulp bij te vragen. Inwoners van 8k zeggen dit veel vaker (79%) dan inwoners van TD (44%)

3.7 Redenen van niet-gebruik (2/2)

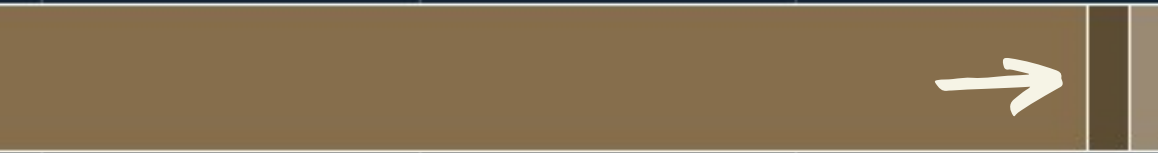
Aan de ontvangers van de energietoeslag is gevraagd 'Waarom gebruikt u niet nog meer minimaregelingen?'. De interviewers hebben op basis van het verhaal van de inwoners genoteerd in hoeverre de volgende omstandigheden op elke inwoner van toepassing zijn

De inwoner wil de regelingen niet aanvragen (lost problemen anders op)

Ruim een kwart wil de regelingen niet aanvragen en zegt het probleem wel anders op te lossen. In 8K (34%) speelt dat iets meer dan in TD (22%)

De inwoner schaamt zich

Schaamte lijkt voor weinig inwoners een reden om regelingen niet aan te vragen

De inwoner wantrouwt de overheid en/of de regelingen

Iets meer dan 10% van de inwoners vraagt regelingen niet aan uit wantrouwen in de overheid

25%

50%

75%

3.8 Leergeld, jeugdsportfonds en volwassenenfonds

Bekendheid fondsen

	Inwoners met bijstand (19)	Inwoners zonder bijstand (21)	Totaal (40 inwoners)
Stichting Leergeld is bekend	10 53%	6 29%	16 40%
Jeugdfonds Sport en Cultuur is bekend	13 68%	6 29%	19 48%
Volwassenenfonds is bekend	7 37%	3 14%	10 25%
Geen van de drie zijn bekend	3 16%	12 57%	15 38%

- 7 inwoners hebben kinderen waarvan 5 een bijstandsuitkering ontvangen. Deze 5 kennen allemaal zowel stichting Leergeld als het Jeugdfonds en hebben daar ook alle 5 gebruik van gemaakt
- Van de 2 inwoners die geen bijstand ontvangen en wel kinderen hebben kent één inwoner stichting Leergeld en heeft daar gebruik van gemaakt. De ander kent het Jeugdfonds, maar gebruikt het niet
- 10 inwoners hebben aangegeven het Volwassenenfonds te kennen, 7 van hen krijgen een bijstandsuitkering
- 6 van deze 10 inwoners wonen in Tytsjerksteradiel en 4 in Achtkarspelen
- 4 van de 40 inwoners heeft gebruik gemaakt van het Volwassenenfonds, 3 van hen krijgen een bijstandsuitkering

'Volwassenenfonds? Is dat een nieuwe regeling?'

'Het aanvragen van het Volwassenenfonds vind ik te veel moeite. Ik heb geen zin om door hoepeltjes te springen, voelt als te veel werk'

'De afhandeling ging goed. Ik ben tevreden'

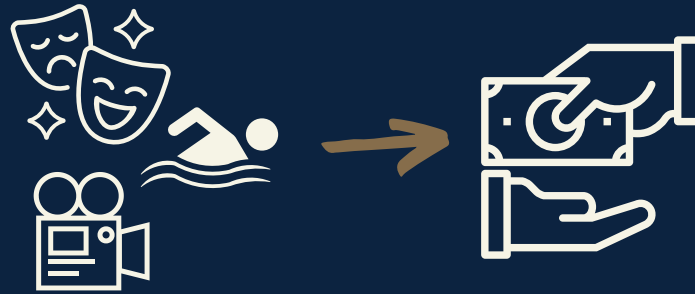

3.9 Volwassenenenfonds

Tot en met 2021 was er de

- **Top-regeling** in Achtkarspelen en
- de **Maatschappelijke Participatieregeling Volwassenen** in Tytsjerksteradiel

? Heeft u voorheen gebruik gemaakt van de TOP-regeling / maatschappelijke participatieregeling?

- 8 → Ja, daar heb ik gebruik van gemaakt
- 13 → Ik kende het wel, maar ik heb er geen gebruik van gemaakt
- 15 → Nee, ik kende die regeling niet
- 4 → Ik weet niet of ik gebruik heb gemaakt van de TOP-regeling

	Inwoners met bijstand	Inwoners zonder bijstand
Ja, daar heb ik gebruik van gemaakt	35%	11%
Ik kende het wel, maar ik heb er geen gebruik van gemaakt	47%	26%
Nee, ik kende die regeling niet	18%	63%

'Moet terug komen!'
'Volwassenenenfonds is een prima vervanger'
'Ik mis het'

'Ik was te laat'
'Ik had het niet nodig'
'Anderen kunnen het beter gebruiken'

